

**RAPORT DOTYCZĄCY
WSPÓŁPRACY JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
Z ORGANIZACJAMI
POZARZĄDOWYMI**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Niniejszy raport jest efektem realizacji projektu „NGO-nauci” w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Zasadniczym celem projektu „NGO-nauci” jest analiza stanu współpracy organizacji pozarządowych z jednostkami samorządu terytorialnego na terenie powiatów: miasta Krosna, krośnieńskiego, sanockiego, jasielskiego oraz brzozowskiego.

Celem szczegółowym projektu jest wskazanie dobrych przykładów współpracy, jak również sytuacji, wymagających wdrożenia działań naprawczych.

Efektem powstania raportu ma być zwiększenie skuteczności petycji, wniosków, a także skarg składanych przez organizacje obywatelskie.

Kluczowe działania, podjęte w ramach realizacji projektu „NGO-nauci” skupiały się na:

- ✓ zwiększaniu świadomości znaczenia dostępu do informacji publicznej,
- ✓ nadaniu realnego znaczenia konsultacjom społecznym,
- ✓ wzmocnieniu obecności organizacji obywatelskich w życiu publicznym,
- ✓ rozwijaniu forum debaty publicznej przez współpracę z organizacjami pozarządowymi i wzmocnienie ich głosu.

Krosno, grudzień 2023 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp – od Autorki	4
Ekspert	5
Słowniczek pojęć	6
Diagnoza	7
Roczne programy współpracy i ich faktyczna realizacja przez gminy	16
Analiza zapisów Programu współpracy Gminy Miasto Krosno i sposobów jego realizacji	40
Podsumowanie diagnozy – komentarz eksperta	50
Wzorcowe standardy współpracy	51
Gdyńskie Centrum Organizacji Pozarządowych (GCOP)	51
Kwestia podejścia – z jakich założeń wychodzą władze miasta?	53
Współpraca z poziomem urzędu miasta – Samodzielny Referat ds. NGO	53
Laboratorium Innowacji Społecznych	55
Podsumowanie	56
Rekomendacje, kierunki zmian - zdaniem eksperta	58

WSTĘP – OD AUTORKI

Dlaczego współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami obywatelskimi jest tak istotna?

Lokalne społeczności w naturalny sposób dążą do poprawy jakości życia, do wszechstronnego rozwoju oraz coraz pełniejszego zaspokojenia potrzeb wszystkich grup społecznych. Aby to osiągnąć, szukają rozmaitych sposobów: z reguły działania te skupiają się w formie różnorodnych polityk publicznych, powstających wskutek obserwacji najpilniejszych problemów, wymagających rozwiązania.

Z inicjatywą ich tworzenia wychodzą najczęściej władze samorządowe, zwykle jednak tworzone są one we współpracy z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, sektorem lokalnego biznesu i innymi interesariuszami, mogącymi mieć wpływ na jakość ich realizacji oraz uzyskanie najlepszych relacji między nakładami, wysiłkami, a efektami.

Jak pokazują jednak dane ogólnopolskie oraz cyklicznie przeprowadzane diagnozy, poziom realnego wpływu mieszkańców, w tym osób zrzeszonych w organizacjach pozarządowych, na działania i decyzje podejmowane przez lokalne samorządy jest nadal niewystarczający. Pomimo funkcjonowania wielu rozwiązań stanowiących dobre praktyki współpracy, głos obywateli i obywateli jest nadal zbyt rzadko słyszany w najważniejszych obszarach potrzeb społeczności lokalnych oraz w debacie publicznej.

W każdej społeczności lokalnej działają przedstawiciele trzech różnych sektorów: publicznego, prywatnego oraz pozarządowego. Współpraca międzysektorowa w oparciu o wzajemne zrozumienie celów oraz wspólną diagnozę problemów daje większe szanse na wypracowanie efektywnych rozwiązań w zakresie polityk publicznych i sprawne radzenie sobie z problemami zarówno małej, jak i dużej społeczności.

Istotą współpracy pomiędzy sektorem publicznym, reprezentowanym przez jednostki samorządu terytorialnego a pozarządowym, w którym mieszczą się różnorodne formy społecznego i obywatelskiego zaangażowania obywateli, jest wzajemna otwartość na współdziałanie oraz prawidłowe procesy partycypacji publicznej i dialogu społecznego. Perspektywy związane z trendami demograficznymi, procesami deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz naciskiem kładzionym na współpracę z organizacjami pozarządowymi w nowej perspektywie finansowej UE stanowić mogą motywację do lepszego ukształtowania współpracy z organizacjami pozarządowymi, aby stawały się równorzędnym partnerem w kreowaniu i wdrażaniu działań, odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz w pozyskiwaniu na te cele niezależnych środków finansowych.

Laura Starowiejska

W przygotowywaniu niniejszego raportu jako ekspert uczestniczył

Paweł Wojciechowski

Lider Polsko - Amerykańskiej Fundacji Wolności. Na co dzień związany zawodowo z Centrum PISOP „Poradnictwo, Informacje, Szkolenia Organizacji Pozarządowych”, które jest członkiem ogólnopolskiej federacji: Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT, inicjującej i wspierającej budowę społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach Centrum PISOP prowadzi działania badawcze i doradcze w zakresie diagnozy współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz wypracowywania pozytywnych warunków tej współpracy i zwiększania jej efektywności.

Dbą o rozwój swój i innych społeczników, działa w dwóch stowarzyszeniach na terenie Gminy Czerwonak k. Poznania, inicjując różne aktywności lokalne. Wspólnie z mieszkańcami włącza się w wiele inicjatyw realizowanych na terenie gminy.

Stworzył autorski program rozwoju lokalnych społeczników pod nazwą „Akademia Lidera Lokalnego”, który jest realizowany od 2022 roku.

Ściśle współpracuje na terenie Wielkopolski z wieloma organizacjami pozarządowymi, sołtysami, wójtami gmin, burmistrzami i prezydentami miast oraz lokalnymi instytucjami, mając realny wpływ na działania społeczne kierowane do mieszkańców.

Wychodzi z założenia, że nic samo się nie robi - zamiast narzekać, trzeba zacząć działać i nawet jeśli czegoś nie potrafimy, to zawsze można się tego nauczyć.

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Ustawa o dpp – ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – akt prawny regulujący działalność pożytku publicznego, w tym organizacji pożytku publicznego oraz sposób sprawowania nadzoru nad działalnością pożytku publicznego.

Działalność statutowa – rodzaj działalności organizacji pozarządowych, regulowanej przez wewnętrzny akt organizacyjny / statut, wskazujący najważniejsze cele działań stowarzyszenia lub fundacji.

Działalność pożytku publicznego – działalność w sferze zadań publicznych, wymienionych w art. 4 ust. 1 *ustawy o dpp*, która nie jest (z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1 tejże ustawy), działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, i może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna.

Działalność nieodpłatna pożytku publicznego – działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 *ustawy o dpp*, w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które nie pobierają one wynagrodzenia.

Działalność odpłatna pożytku publicznego – działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 *ustawy o dpp*, w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które pobierają one wynagrodzenie, polegająca na sprzedaży wytworzonych towarów lub świadczeniu usług.

Działalność gospodarcza organizacji pozarządowych – jedna z form pozyskiwania środków na działania organizacji pozarządowych, przy zachowaniu zasady non profit (nie dla zysku) i redystrybucji zysku na działalność statutową i cele społeczne tej organizacji.

Dotacja – (również *grant*) bezzwrotna pomoc finansowa, którą organizacje pozarządowe mogą otrzymać od donatora, w tym jednostki samorządu terytorialnego, na konkretny cel zgodny z jej statutem.

NGO – organizacja pozarządowa (z jęz. angielskiego *non-governmental organization*) to wszystkie podmioty, które nie są jednostkami albo organami administracji publicznej oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku.

Organizacje pozarządowe – ogół stowarzyszeń, fundacji, uczniowskich klubów sportowych, spółdzielni socjalnych i innych, wskazanych w art. 3 ust. 1-3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Również **organizacje obywatelskie**.

Sektory – trzy sektory życia publicznego w państwie demokratycznym; I sektor - publiczny (instytucje państwa, władza rządowa, samorządowa), II sektor - prywatny (przedsiębiorstwa o prywatnym charakterze) oraz III sektor - obywatelski (organizacje pożytku publicznego o charakterze *non profit* - działające nie dla zysku)

DIAGNOZA

Przedmiotem diagnozy w ramach niniejszego raportu był stan i założenia współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego (jst) a organizacjami pozarządowymi w czterech powiatach ziemskich: **brzozowskim, jasielskim, krośnieńskim i sanockim** oraz w powiecie grodzkim **miasto Krosno** w województwie podkarpackim.

Przeprowadzona analiza zakładała zapoznanie się z informacjami, dostępnymi publicznie za pośrednictwem serwisów internetowych poszczególnych gmin i starostw powiatowych oraz w Biuletynie Informacji Publicznej – zwrócono przy tym uwagę na perspektywę zwykłego obywatela: osoby zainteresowanej założeniem organizacji pozarządowej lub członka istniejącej organizacji pozarządowej, o niewielkiej wiedzy formalnej w zakresie rodzajów współpracy pomiędzy jst a NGO.

Badano w ten sposób:

- potencjalne źródła informacji o kwestiach istotnych z punktu widzenia działań NGO,
- dostępność informacji, poziom łatwości jej odnalezienia w sieci,
- zawartość merytoryczną w kontekście zapisów ustawowych,
- rodzaje wsparcia oferowanego powstającym i istniejącym NGO,
- poziom współpracy gmin z organizacjami pozarządowymi i pomysły na jej realizację.

Przed rozpoczęciem analizy, w celu określenia jej skali, zweryfikowano najpierw dane statystyczne, dotyczące funkcjonowania różnego typu organizacji pozarządowych na terenie objętych diagnozą jednostek samorządu terytorialnego.

W myśl ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*, ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. *o fundacjach* oraz innych aktów prawnych, warunkujących funkcjonowanie różnych form organizacji obywatelskich, wymienionych w *ustawie o dpp*, nad każdym z tych zrzeszeń sprawowany jest nadzór w zakresie zgodności prowadzonej działalności z prawem oraz postanowieniami dokumentów założycielskich i statutowych.

Ujmując w skrócie, w przypadku:

- stowarzyszeń zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) - nadzór pełniony jest przez KRS, Sąd Rejonowy oraz starostę powiatu / prezydenta miasta na prawach powiatu właściwego ze względu na siedzibę organizacji,
- fundacji - nadzór pełniony jest przez KRS oraz ministra właściwego ze względu na cele statutowe organizacji,
- stowarzyszeń zwykłych, które nie podlegają rejestracji w KRS – nadzór pełniony jest przez starostę powiatu / prezydenta miasta na prawach powiatu.

Dla potencjalnego poszukiwacza danych o organizacjach pozarządowych, który jest w stanie pozyskać powyższe informacje w dość łatwy sposób (np. poprzez portal *ngo.pl*), logicznym kierunkiem wydaje się więc sprawdzenie dostępnej bazy danych KRS („Rejestr stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej”) oraz informacje zawarte w Biuletynie Informacji

Publicznej w związku z ciążącym na starostach powiatu obowiązkiem prowadzenia ewidencji organizacji pozarządowych, działających na terenie danego powiatu.

W wyniku przeprowadzonej analizy dokumentów źródłowych, dostępnych na stronach internetowych oraz w Biuletynach Informacji Publicznej miasta Krosna oraz powiatów brzozowskiego, jasielskiego, krośnieńskiego i sanockiego uzyskano następujące dane statystyczne o organizacjach pozarządowych działających na terenie objętym badaniem:

Powiat brzozowski	229
Stowarzyszenia rejestrowe	80
Fundacje	21
Kluby sportowe / UKS	63
Stowarzyszenia zwykłe	18
Ochotnicze Straże Pożarne	47
Podział wg gmin w powiecie	
Brzozów	97
Domaradz	14
Dydnia	32
Haczów	33
Jasienica Rosielna	19
Nozdrzec	34

Powiat sanocki	451
Stowarzyszenia rejestrowe	203
Fundacje	64
Kluby sportowe / UKS	98
Stowarzyszenia zwykłe	24
Ochotnicze Straże Pożarne	62
Podział wg gmin w powiecie	
Besko	10
Bukowsko	26
Komańcza	19
Miasto i Gmina Sanok	330
Tyrawa Wołoska	11
Zagórz	33
Zarszyn	22

Powiat jasielski	408
Stowarzyszenia rejestrowe	203
Fundacje	32
Kluby sportowe / UKS	63
Stowarzyszenia zwykłe	12
Ochotnicze Straże Pożarne	98
Podział wg gmin w powiecie	
Brzyska	b/d
Dębowiec	b/d
Miasto i Gmina Jasło	b/d
Kołaczyce	b/d
Krempna	b/d
Nowy Żmigród	b/d
Osiek Jasielski	b/d
Skołyszyn	b/d
Tarnowiec	b/d

Powiat krośnieński	310
Stowarzyszenia rejestrowe	133
Fundacje	31
Kluby sportowe / UKS	32
Stowarzyszenia zwykłe	24
Ochotnicze Straże Pożarne	90
Podział wg gmin w powiecie	
Chorkówka	47
Dukla	48
Iwonicz Zdrój	24
Jaśliska	10
Jedlicze	31
Korczyna	26
Krościenko Wyżne	9
Miejsce Piastowe	38
Rymanów	49
Wojaszówka	18

Powiat Miasto Krosno	296
Stowarzyszenia rejestrowe	181
Fundacje	45
Kluby sportowe / UKS	34
Stowarzyszenia zwykłe	32
Ochotnicze Straże Pożarne	4

O ile dane z miasta Krosna, powiatu brzozowskiego, krośnieńskiego i sanockiego pozyskano względnie łatwo, o tyle zaskoczeniem były trudności z uzyskaniem informacji z powiatu jasielskiego.

W serwisie internetowym powiatu znajduje się informacja o prowadzonych rejestrach i ewidencjach, ale opublikowane zostały jedynie rejestr stowarzyszeń zwykłych i rejestr klubów sportowych. Pozostałe rejestry (stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS, fundacji, ochotniczych straży pożarnych oraz uczniowskich klubów sportowych) uznane zostały za podlegające ograniczeniom ze względu na ustawę o ochronie danych osobowych i dostępne są jedynie na wniosek o udostępnienie informacji publicznej.

Z perspektywy zwykłego użytkownika jedyne możliwe do pozyskania dane zawierał „Raport o stanie powiatu jasielskiego za 2022 rok”, jednak były to dane zbiorcze bez podziału na poszczególne gminy należące do powiatu i utrudnione było wyszukanie tego raportu jako zawierającego informacje o organizacjach pozarządowych.

W toku dalszej analizy stanu realizacji zadań i obowiązków dotyczących współpracy z NGO, ciążących na gminach, weryfikacji podlegał obowiązek sporządzania Rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, konsultacje społeczne treści tego dokumentu oraz rzetelność gmin w realizacji jego zapisów oraz prowadzenia komunikacji z przedstawicielami NGO.

Zgodnie z art. 5a ust. 1 *ustawy o dpp* „organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego (Rada Miasta / Gminy) uchwała, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, przeprowadzonych w sposób określony w art. 5 ust. 5, roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Roczny program współpracy jest uchwalany do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu.”

Program ten, zgodnie z wymaganiami ustawowymi, musi zawierać następujące informacje:

- 1) cel główny i cele szczegółowe programu;
- 2) zasady współpracy;
- 3) zakres przedmiotowy;
- 4) formy współpracy, o których mowa w art. 5 ust. 2;
- 5) priorytetowe zadania publiczne;
- 6) okres realizacji programu;
- 7) sposób realizacji programu;
- 8) wysokość środków planowanych na realizację programu;
- 9) sposób oceny realizacji programu;
- 10) informację o sposobie tworzenia programu oraz o przebiegu konsultacji;

- 11) tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert.

Ponadto, jednostki samorządu terytorialnego prowadząc działalność w sferze zadań publicznych, mają obowiązek współpracować z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w *ustawie o dpp*, które realizują działalność pożytku publicznego zgodną z tymi zadaniami. W Rocznym programie współpracy powinny więc być zawarte informacje o formach tej współpracy, wśród których znajdują się:

- 1) zlecanie realizacji zadań publicznych,
- 2) informowanie się o planach i kierunkach działalności gminy/powiatu,
- 3) konsultowanie z NGO projektów uchwał w dziedzinach, dotyczących statutowej działalności tych organizacji,
- 4) konsultowanie z Radami Działalności Pożytku Publicznego projektów uchwał, dotyczących działalności pożytku publicznego,
- 5) zapraszania przedstawicieli NGO do wspólnych zespołów doradczych, inicjatywnych, konkursowych,
- 6) realizacji inicjatyw lokalnych w formach przewidzianych ustawowo,
- 7) podejmowania współpracy partnerskiej przy realizacji projektów rozwojowych.

Co najważniejsze, każdy program powinien zawierać uregulowanie wspólnej dla samorządów i środowiska organizacji pozarządowych **definicji** kluczowych zasad: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Zasady te stanowią ustawową **bazę** warunkującą sposoby i kierunki współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Wracając do analizy stanu obecnego z perspektywy zwykłego obywatela - osoby zainteresowanej założeniem organizacji pozarządowej lub członka istniejącej organizacji pozarządowej o niewielkiej wiedzy formalnej w zakresie rodzajów współpracy, dokonana została weryfikacja informacji dostępnych w poszczególnych gminach, objętych diagnozą.

Powiat	Gmina	Serwis internetowy BIP / strona gminy	Dostępność treści Programu współpracy tak/nie	Konsultacje Programu	Uwagi i ciekawostki
brzozowski	Brzozów	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Tak	Brak danych na stronie internetowej
	Domaradz	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Tak, nie zamieszczono wniosków z konsultacji	Brak danych na stronie internetowej, jedynie archiwalne - najbardziej aktualna informacja dedykowana organizacjom pozarządowym w aktualnościach na stronie urzędu pochodzi z października 2022 r.
	Dydnia	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Tak, nie zamieszczono wniosków z konsultacji	Brak danych na stronie internetowej
	Haczów	BIP (wyłącznie)	Tak	Tak	Brak danych na stronie internetowej
	Jasienica Rosielna	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Nie, tylko archiwalne	Brak danych na stronie internetowej, jedynie archiwalne do 2021 r.
	Nozdrzec	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Nie, tylko archiwalne	Wyszukiwanie frazy „organizacje pozarządowe” pokazuje tylko archiwalne wyniki
jasielski	Brzyska	Strona gminy	Tak (2021-2023)	Tak	Nieczytelna informacja na stronie, niewiele informacji w zakładce „Organizacje pozarządowe”
	Dębowiec	Strona gminy	Tak, ale bez treści (załącznika)	Tak	Wyszukiwanie frazy „organizacje pozarządowe” pokazuje tylko 4 archiwalne wyniki
	Gmina Jasło	Strona gminy	Tak	Nie, tylko archiwalne do 2022 r.	Wyszukiwanie frazy „organizacje pozarządowe” pokazuje tylko archiwalne wyniki
	Miasto Jasło	Strona miasta	Tak, ale tylko po wyszukaniu uchwały (dostęp utrudniony)	Tak	Dostępny jedynie PW z 2019 r. w zakładce „Strategie”

					Utworzenie Centrum Wspierania Aktywności Organizacji Pozarządowych (doradztwo specjalistyczne, finansowo – księgowe, animacja i partnerstwa)
	Kołaczyce	Strona gminy / BIP	Tak, ale tylko po wyszukaniu uchwały (dostęp utrudniony)	Nie, trudne do wyszukania i tylko archiwalne do 2022 r.	Brak możliwości wyszukiwania treści programów współpracy Treści rzadko aktualizowane, archiwalne Brak dostępu do informacji ważnych z perspektywy NGO
	Krempna	BIP (wyłącznie)	Tak, ale tylko po wyszukaniu uchwały (dostęp utrudniony)	Tak, nie zamieszczono wniosków z konsultacji	Absolutny brak informacji na stronie gminy W BIP możliwość wyszukania dokumentów jedynie na podstawie słowa „współpracy”
	Nowy Żmigród	BIP (wyłącznie)	Tak, ale tylko po wyszukaniu uchwały (dostęp utrudniony)	Tak, nie zamieszczono wniosków z konsultacji	Absolutny brak informacji na stronie gminy W BIP możliwość wyszukania dokumentów jedynie na podstawie słowa „współpracy”
	Osiek Jasielski	BIP (wyłącznie)	Tak, ale tylko po wyszukaniu uchwały (dostęp utrudniony)	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Absolutny brak informacji na stronie gminy, utrudnione wyszukiwanie po słowach kluczowych, brak dostępności
	Skołyszyn	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Tak	Brak możliwości wyszukiwania treści programów współpracy Treści rzadko aktualizowane, archiwalne Brak dostępu do informacji ważnych z perspektywy NGO
	Tarnowiec	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale nie w informacjach bezpośrednich gminy	Tak	Na stronie jest zakładka „organizacje pozarządowe”, ale niewidoczna z poziomu strony głównej, tylko na BIP

m. Krosno		BIP	Tak	Tak, ale nie na platformie do konsultacji	Dużo informacji w zakładce na stronie internetowej oraz w BIP. Prowadzenie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, przyjęcie Modelu współpracy Gminy Miasto Krosno z organizacjami pozarządowymi
krośnieński	Chorkówka	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak	Absolutny brak treści w zakładkach dla organizacji pozarządowych
	Dukla	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak	Dobrze przygotowane informacje dla NGO w BIP oraz na stronie internetowej
	Iwonicz Zdrój	BIP	Tak	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Dobrze przygotowane informacje dla NGO w BIP
	Jaślika	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak	Jest możliwość wyszukania informacji dla NGO na stronie, ale bez kluczowych danych strategicznych, planistycznych i sprawozdawczych.
	Jedlicze	BIP, strona internetowa	Tak	Tak	Dużo różnych istotnych informacji na stronie internetowej, w tym wskazówki dla NGO i najważniejsze akty prawne i uchwały
	Korczyna	BIP (wyłącznie)	Tak	Tak	Mало informacji na stronie, głównie są na temat klubów sportowych
	Krościenko Wyżne	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Brak informacji na stronie internetowej, są tylko częściowe w BIP
	Miejsce Piastowe	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak	Brak informacji na stronie internetowej, są tylko częściowe w BIP
	Rymanów	BIP, ale tylko projekt odnaleziony w zakładce „Przetargi”	Tak, ale tylko projekt na 2024 r.	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Absolutny brak treści dla organizacji pozarządowych

	Wojaszówka	BIP	Tak, ale tylko projekty, w tym na 2024 r.		Zamieszczano informacje o działaniach lokalnych NGO, ale tylko do 2019 r. – dane archiwalne
sanocki	Besko	BIP, ale tylko projekt	Tak, ale tylko projekt na 2024 r.	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Brak informacji dla NGO poza naborem na partnera gminy
	Bukowsko	Strona gminy	Tak	Tak	Dedykowany dla NGO newsletter gminny co miesiąc – zbiór najważniejszych informacji. Szkolenia, wsparcie, animacja działań
	Komańcza	BIP (wyłącznie)	Tak	Nie, tylko archiwalne do 2022 r.	Brak informacji na stronie, tylko informacja o działaniach Lokalnej Grupy Działania „Nasze Bieszczady”
	Gmina Sanok	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak, ale brak w BIP i na stronie gminy	Nie	Absolutny brak informacji na stronie gminy, utrudnione wyszukiwanie po słowach kluczowych, brak dostępności
	Miasto Sanok	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Informacje dla NGO umieszczane są w zakładce „Informacja i komunikacja z mieszkańcami”, brak dedykowanej zakładki
	Tyrawa Wołoska	BIP – brak programu na 2024 r., wyłącznie na 2023 r.	Tak, ale tylko program na 2023 r.	Nie, tylko archiwalne do 2021 r.	„Strona gminy potencjalnie niebezpieczna” – brak możliwości wejścia na stronę gminy, po wejściu brak danych istotnych z punktu widzenia NGO
	Zagórz	Wyłącznie Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego (brak w BIP i na stronie gminy)	Tak	Tak, ale informacja wyłącznie w BIP	Absolutny brak informacji na stronie gminy, utrudnione wyszukiwanie po słowach kluczowych, brak dostępności
	Zarszyn	strona gminy	Tak	Tak, ale nie zamieszczono wniosków	Na stronie są wyłącznie informacje archiwalne, jakie są NGO działające na terenie gminy, brak aktualizacji i potrzebnych informacji o kwestiach dotyczących współpracy

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, zwykłemu obywatelowi, nienawykłemu do poszukiwania informacji za pośrednictwem serwisów administracji publicznej, niezwykle ciężko byłoby znaleźć informacje dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi, nie wspominając już o poradach formalnych w zakresie prowadzenia własnego NGO przy współpracy z daną gminą.

Informacje o Rocznym programie współpracy z organizacjami pozarządowymi:

- na stronie internetowej zamieściło **tylko 24% gmin**,
- wyłącznie w Biuletynie Informacji Publicznej zamieściło **33% gmin**,

natomiast **aż 43% gmin skutecznie uniemożliwiło** znalezienie tych informacji zarówno w BIP, jak i na stronie internetowej. Jedynym miejscem w Internecie, w którym można odnaleźć aktualny program, jest Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego.

Nieco lepiej, choć nadal nieciekawie w regionie przedstawia się kwestia prowadzenia obowiązkowych konsultacji społecznych w zakresie treści i założeń projektu Rocznego programu współpracy:

- 21% gmin w ogóle **nie zamieściło informacji o konsultacjach społecznych**,
- 33% przeprowadziło konsultacje, ale **nie opublikowało żadnych wniosków** z nich wynikających,
- 46% realizuje prawidłowo obowiązek konsultacyjny i publikuje otrzymane informacje, jednak w przeważającej większości raporty z konsultacji zawierają informację o.... **braku wniosków**, zgłoszonych w ramach konsultacji.

Prawdopodobnymi przyczynami takiego zjawiska mogą być: nieczytelność informacji dedykowanych organizacjom pozarządowym, brak zawiadomień o konsultacjach w formie bezpośrednio skierowanej do członków lokalnych NGO oraz fakt, że mało który społecznik działający w NGO posiada wystarczająco dużo wolnego czasu, by przeglądać BIP swojej gminy w poszukiwaniu takich ogłoszeń.

PODSUMOWANIE CZĘŚCIOWE

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, pomimo jasnych i wyraźnie opisanych w aktach prawnych zasad współpracy z organizacjami pozarządowymi, jedynie nieliczne gminy w regionie wypełniają swoje obowiązki prawidłowo. Zauważono, że tylko co piąta gmina (łącznie 7 spośród badanych) posiada dobrze przygotowany i opracowany zbiór czytelnych informacji dla osób działających w lokalnych organizacjach pozarządowych – pozostałe 79% publikuje dane szczątkowe lub nie publikuje ich w ogóle. Kilka do pewnego momentu dbało o wprowadzanie aktualności dla organizacji pozarządowych, ale ślad tych publikacji urywa się na treściach archiwalnych i ta dobra praktyka nie jest już kontynuowana.

ROCZNE PROGRAMY WSPÓŁPRACY I ICH FAKTYCZNA REALIZACJA PRZEZ GMINY

W dalszej części diagnozy dokonano weryfikacji treści Rocznych programów współpracy poszczególnych gmin z organizacjami pozarządowymi. W trakcie badania korzystano najpierw z dostępnych projektów tych uchwał na rok 2024, a następnie z treści przyjętych już Programów na rok 2024. Weryfikację przeprowadzono z poziomu faktycznych zapisów formalnych, a więc z wykorzystaniem wiedzy i doświadczenia osoby badającej, wykraczających poza wiedzę zwykłego obywatela / członka organizacji pozarządowej.

Analiza treści Rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi odbywała się na podstawie zapisów ustawowych i wytycznych w zakresie sporządzania tego dokumentu. W wyniku analizy pogłębionej tam, gdzie treść programu budziła wątpliwości osoby badającej, dokonano szczegółowej weryfikacji sposobów wdrażania w życie postanowień programu z uwzględnieniem publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy, treści sprawozdań z realizacji programu oraz oferowanego poziomu obsługi i wsparcia dla organizacji pozarządowych.

Wśród 33 badanych gmin 26 (78%) posiadało prawidłowo przygotowane Roczne programy współpracy i nie znaleziono znaczących zastrzeżeń w zakresie ich realizacji, poza niedopełnianiem obowiązków publikacji najważniejszych informacji na stronach internetowych gmin oraz w Biuletynach Informacji Publicznych. Na niekorzyść 57% gmin wpływa jednak fakt przygotowywania programów „wg szablonu”, bez wprowadzania do nich jakichkolwiek założeń wykraczających poza odwzorowanie ustawowych wskazań dotyczących współpracy.

Taki brak indywidualnego podejścia i odniesienia do realnych warunków społecznych w danej gminie z uwzględnieniem działających na jej terenie organizacji pozarządowych może świadczyć o pozorowaniu części działań konsultacyjnych w celu wypełnienia minimum obowiązków wynikających z *ustawy o dpp*.

W 9 przypadkach (27%) dostrzeżono znaczące nieprawidłowości lub znaczne niezgodności pomiędzy treścią programu, a faktyczną realizacją jego założeń:

Powiat brzozowski

GINA DOMARADZ

Bazując na zapisach uchwały Nr LVII.344.2023 Rady Gminy Domaradz z dnia 3 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Gminy Domaradz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami uprawnionymi, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2024, ustalono co następuje:

- 1) w par. 6 ust. 2 wskazano jako formę współpracy „wzajemne informowanie się o planowych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków” poprzez: „publikowanie ważnych informacji dotyczących zarówno działań podejmowanych przez Gminę, jak i przez organizacje pozarządowe na stronach internetowych Urzędu Gminy” – stwierdzono, że najbardziej aktualna informacja dedykowana organizacjom pozarządowym w aktualnościach na stronie urzędu pochodzi z października 2022 r. i dotyczy ogólnopolskiego Obywatelskiego monitoringu funduszy europejskich, a więc ta forma współpracy nie jest efektywnie realizowana;
- 2) wśród sposobów realizacji programu Gmina Domaradz par. 6 również pozafinansowe formy współpracy:

- udzielanie pomocy przy organizowaniu spotkań otwartych przez organizacje, których tematyka wiąże się z Programem np. poprzez możliwość nieodpłatnego udostępnienia lokalu, środków technicznych, itp.
- udzielanie pomocy w pozyskaniu środków finansowych na realizację zadań publicznych z innych źródeł niż dotacja Gminy,
- organizację przez Gminę lub współudział organu Gminy w organizacji szkoleń, konferencji, forum wymiany doświadczeń, w celu podniesienia sprawności funkcjonowania organizacji,
- nieodpłatne udostępnianie materiałów związanych ze wsparciem oraz powierzeniem realizacji zadań publicznych, których realizacja odbywa się w drodze konkursu ofert,
- promocję działalności organizacji uczestniczących w realizacji Programu na stronach internetowych Gminy, poprzez utworzenie "bazy dobrych praktyk"
- odniesienie do art. 5 ust. 2 ustawy, w którym znajduje się zapis o wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności.

Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, na stronie *domaradz.pl* oraz w Biuletynie Informacji Publicznej brak jest:

- a) załączek dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;
- b) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu gminy oraz przez same organizacje;
- c) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
- d) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach na stronie internetowej gminy (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...)) wskazuje obowiązek ich publikacji zarówno na stronie internetowej urzędu, jak i w Biuletynie Informacji Publicznej).

Pojawia się więc wątpliwość, co w praktyce oznaczają te zapisy programu i czy w ogóle są realizowane w jakikolwiek realny sposób?

- 3) Rozdział 4 poświęcony jest Sposobom oceny realizacji programu, a jednak jego zapisy dotyczą realizacji współpracy finansowej poprzez otwarte konkursy ofert oraz działania Komisji konkursowej.

Na stronie internetowej Gminy Domaradz nie odnaleziono w ogóle takich sprawozdań. Mając możliwość zapoznania się ze sprawozdaniem z realizacji programu współpracy za rok 2022 zauważono, że nie przekazuje ono żadnych interesujących i wymiernych informacji oraz danych na temat różnorodnej działalności lokalnych organizacji pozarządowych oraz faktycznego stanu współpracy z Gminą Rymanów.

Z perspektywy organizacji pozarządowej trudno jest ocenić, co właściwie jest istotne dla gminy i co stanowić może wskaźnik / miernik dla rozwoju współpracy: czy jest to np.:

- a) zainteresowanie danym konkursem ofert, mierzone w postaci liczby złożonych ofert oraz liczby ostatecznie zawartych umów?
- b) zapotrzebowanie na określony typ zadań publicznych i zainteresowanie daną aktywnością, mierzone w postaci liczby beneficjentów danego zadania?
- c) aktywność mieszkańców pobudzana poprzez zachęcanie do składania ofert m.in. w trybie art. 19a ustawy?

- d) zainteresowanie pozafinansowymi formami współpracy, deklarowanymi przez gminę w programie?

Program wskazuje na możliwość współpracy pozafinansowej poprzez udzielanie różnorodnych form pomocy, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach na stronie internetowej lub w BIP brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Domaradz organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób otrzymać pomoc lub współpracować.

- 4) odnosząc się do omyłkowo ujętych w Rozdziale 4 zapisów dotyczących procedur działania Komisji Konkursowych w otwartych konkursach ofert, podjęto próbę analizy ogłoszonego otwartego konkursu ofert w roku 2023 lub 2022 i stwierdzono, że brak jest jakichkolwiek danych o przeprowadzeniu takich konkursów (brak zarządzeń, brak ogłoszeń w BIP, brak ofert składanych w trybie przewidzianym w art. 19a ustawy, konkursy pojawiają się jedynie w dawnych danych archiwalnych). Oznacza to, że w praktyce brak jest współpracy, a organizacje pozarządowe nie korzystają z dotacji na powierzenie lub wspieranie realizacji zadań publicznych.

GINA JASINICA ROSIELNA

Bazując na zapisach uchwały Nr XLV/319/2023 Rady Gminy w Jasienicy Rosielnej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie Roczno programu współpracy Gminy Jasienica Rosielna z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) na 2024 rok, ustalono co następuje:

- 1) w Rozdziale 2 wskazano cel główny i cele szczegółowe programu – w pkt 4 powinno znaleźć się prawdopodobnie uzupełnienie, że celem szczegółowym jest prezentacja dorobku organizacji pozarządowych i promowaniem ich osiągnięć;
- 2) wśród sposobów realizacji programu Gmina Jasienica Rosielna wskazuje w Rozdziale 5 par. 7 odniesienie do art. 5 ust. 2 ustawy, w którym znajduje się zapis o wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności. Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, na stronie *jasienicarosielna.pl* oraz w Biuletynie Informacji Publicznej brak jest:
 - a) załączek dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;
 - b) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu gminy oraz przez same organizacje;
 - c) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
 - d) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach na stronie internetowej gminy (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...)) wskazuje obowiązek ich publikacji zarówno na stronie internetowej urzędu, jak i w Biuletynie Informacji Publicznej).

Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz § 11 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej instytucje mają obowiązek udostępniać w BIP informacje o polityce wewnętrznej i zagranicznej (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy) oraz inne informacje publiczne (zdanie drugie art. 8 ust. 3 ustawy), co w § 11 ust. 1 pkt 5 lit. b wspomnianego wyżej rozporządzenia zostało doprecyzowane jako w szczególności takie informacje, **których publikacja leży w interesie publicznym, zaspokaja potrzeby obywateli i ich wspólnot, wspiera rozwój społeczeństwa obywatelskiego lub przyczynia się do polepszenia działalności podmiotu udostępniającego informacje.**

- 3) Rozdział 10 programu określa sposoby oceny jego realizacji, koncentrując się na ewaluacji i ocenie wpływu programu na wzmocnienie organizacji (w domyśle: pozarządowych) i partnerstwa (w domyśle: z organizacjami pozarządowymi). Na stronie internetowej Gminy Jasienica Rosielna nie odnaleziono w ogóle takich sprawozdań, a w Biuletynie Informacji Publicznej jedynie rok 2020, a więc brak jest aktualnych danych pozwalających na weryfikację, jakie mieszkańcy zrzeszeni w organizacjach mieli możliwości współpracy z gminą i w jaki sposób się ona odbywała w poprzednich latach.
- 4) w kontekście braku miejsca w przestrzeni informacyjnej Gminy Jasienica Rosielna, dedykowanego organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi (zakładka na stronie / w BIP, podstrona itp.), powracając do Rozdziału 5 programu, dotyczącego form współpracy, praktycznie niemożliwe lub niemożliwe (z uwagi na ich brak) jest samodzielne odnalezienie przez mieszkańców i organizacje pozarządowe informacji na temat:
 - a) pomocy przy organizowaniu spotkań otwartych przez organizacje, których tematyka wiąże się z programem, np. poprzez możliwość nieodpłatnego udostępnienia lokalu, środków technicznych, środków transportu itp.;
 - b) pomocy w pozyskaniu środków finansowych na realizację zadań publicznych z innych źródeł, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej;
 - c) pomocy lub współudziału Gminy w organizacji szkoleń, konferencji, warsztatów (metodycznych, zawodowych, samokształceniowych), forum wymiany doświadczeń, w celu podniesienia sprawności funkcjonowania organizacji i społeczności lokalnej;

Pojawia się więc wątpliwość, co w praktyce oznaczają te zapisy programu i czy w ogóle są realizowane w jakikolwiek realny sposób?

Program wskazuje na możliwość współpracy pozafinansowej poprzez udzielanie w/w różnorodnych form pomocy, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach na stronie internetowej lub w BIP brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Jasienica Rosielna organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób otrzymać pomoc lub współpracować.

- 5) w Rozdziale 12 znalazły się zapisy dotyczące procedur działania Komisji Konkursowych w otwartych konkursach ofert, dokonano więc analizy ogłoszonego otwartego konkursu ofert w roku 2023 i stwierdzono:

- a) pomimo jasności w zakresie nazewnictwa, jakie wskazuje ustawa o działalności pożytku publicznego (...) w art. 13 ust. 1, dokonano zmiany nazwy „otwarty konkurs ofert” na „otwarty konkurs projektów”;
- b) brak informacji w ogłoszeniu (zgodnej z zapisami art. 13 ust. 1 pkt 7 ustawy o działalności pożytku publicznego (...)) o zrealizowanych przez organ administracji publicznej w roku ogłoszenia otwartego konkursu ofert i w roku poprzednim zadaniach publicznych tego samego rodzaju i związanych z nimi kosztami, ze szczególnym uwzględnieniem wysokości dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3.
- c) **wadliwy prawnie termin składania ofert** – zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego (...), termin do składania ofert nie może być krótszy niż 21 dni od dnia ukazania się ogłoszenia. W 2023 r. otwarty konkurs ofert został ogłoszony zarządzeniem Burmistrza z dnia 20.02.2023 r., które wskazuje termin składania ofert w dniu 2.03.2023 r.
- d) brak wskazania, że zgodnie z art. 15 ust. 2a powołana zostanie Komisja konkursowa, której zadaniem będzie opiniowanie złożonych ofert i przedłożenie oceny formalnej i merytorycznej Wójtowi, nie ma również informacji o tym, kto podejmuje ostateczną decyzję o wyborze ofert oraz wysokości dotacji;
- e) brak ustawowej, obowiązkowej publikacji ogłoszenia o konkursie ofert na stronie internetowej urzędu gminy (art. 13 ust. 3 pkt 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...));
- f) brak zamieszczenia wzoru oferty, nazywanej w ogłoszeniu „wnioskiem”, brak wskazania skąd ten wzór powinien pochodzić co budzi wątpliwości w zakresie poprawności zastosowanej dokumentacji konkursowej i możliwości niepotrzebnego powstawania uchybień formalnych, powodujących odrzucanie ofert składanych przez organizacje pozarządowe.

Dzięki staraniom środowisk sieciujących organizacje pozarządowe, ustawodawca wyszedł naprzeciw głębokiej potrzebie usystematyzowania dokumentów wykorzystywanych przy zlecaniu realizacji zadań publicznych i wskazał obowiązujące wzory w Rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu ds. Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań.

Dostępne w BIP ogłoszenia o konkursach ofert nie zawierają załączników, które organizacje mogłyby pobrać. Niezwykle pomocne byłoby, gdyby organizacjom pozarządowym został zapewniony dostęp do aktywnych, edytowalnych druków, spójnych z wzorami dokumentów (oferty, umowy, sprawozdania) – jednorazowo np. w dedykowanej zakładce na stronie internetowej jako pakiet „dokumentów do pobrania” lub każdorazowo w przypadku ogłaszania otwartego konkursu ofert.

- g) wśród dokumentów wymaganych do dołączenia do oferty wymienione są: dokumenty potwierdzające status prawny oferenta i umocowanie osób go reprezentujących, umowa partnerska lub oświadczenie partnera, ale także sprawozdanie merytoryczne i finansowe.

Przygotowywanie odpowiednich sprawozdań w wymaganych terminach jest obowiązkiem organów wykonawczych organizacji pozarządowych, kontrolowanym przez odpowiednie organy (KRS, Urząd Kontroli Skarbowej, właściwego ministra i/lub właściwego starostę). Czy złożenie tych sprawozdań aby na pewno powinno stanowić warunek formalny przyjęcia lub odrzucenia oferty (a tak będzie, jeśli dokumenty te wymagane są jako obligatoryjne załączniki)?

Ustawa o dpp zawiera wskazania w tym zakresie, przyjmując, że oferta powinna zostać rozpatrzona na podstawie informacji o wcześniejszej działalności organizacji pozarządowej składającej ofertę w zakresie, którego dotyczy dane zadanie publiczne oraz informacji o posiadanych zasobach rzeczowych i kadrowych zapewniających wykonanie zadania publicznego oraz o planowanej wysokości środków finansowych na realizację danego zadania pochodzących z innych źródeł (art. 14 ust. 1 pkt 4-5 ustawy). Nie ma tu mowy o weryfikacji całościowych sprawozdań finansowych lub merytorycznych z działalności oferenta i potencjalnego wykonawcy zadania publicznego.

- h) prawidłowo, zarządzeniem, powołano komisję konkursową do opiniowania wniosków złożonych w otwartym konkursie na wsparcie realizacji zadania publicznego, jednak brak jest jawności w zakresie osób do niej powołanych. Zgodnie z art. 15 ust. 2b-2da ustawy o działalności pożytku publicznego (...), w skład komisji wchodzić mogą konkretnie wskazane osoby, będące przedstawicielami organu wykonawczego oraz organizacji pozarządowych, przy czym wyłączeniu z udziału prac komisji podlegają osoby, które działają w podmiotach będących oferentami w konkursie. Na podstawie podjętych przez Wójta Gminy Jasienica Rosielna zarządzeń **nie sposób stwierdzić, kim właściwie są i kogo reprezentują członkowie Komisji Konkursowej.**

Powiat jasielski

GMINA KOŁACZYCE

Bazując na zapisach uchwały Nr LXXIV/444/2023 Rady Miejskiej w Kołaczycach z dnia 30 października 2023 r. w sprawie przyjęcia rocznego programu współpracy Gminy Kołaczycy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2024, ustalono co następuje:

- 1) wśród sposobów realizacji programu Gmina Kołaczycy wskazuje w Rozdziale 8 pkt 2 „wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności”, podkreślając ważną rolę zasad współpracy, w tym zasadę jawności. Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, w Biuletynie Informacji Publicznej:
 - a) nie ma możliwości wyszukania uchwał o rocznych programach współpracy poprzez wyszukiwarkę na stronie, jedyną możliwością jest przeszukiwanie uchwał na podstronie „Rada Miejska” w zakładce „Uchwały Rady”;
 - b) założona została zakładka dedykowana organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi (podstrona „Gmina”, zakładka „Organizacje pozarządowe”);
 - c) po wejściu w zakładkę można otworzyć „Wykaz organizacji pozarządowych Baza stowarzyszeń, klubów, fundacji, kół zainteresowań”, jednak jego ostatnia aktualizacja nastąpiła w dniu 22.04.2022 r.
 - d) w zakładce znajduje się m.in. odnośnik do Roczno programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego jednak nie ma tam opublikowanego – znajdują się tam tylko informacje o konsultacjach społecznych program na rok 2021 i 2022. Informacji o konsultacjach społecznych programu na rok 2023 i 2024 trzeba szukać w innym miejscu – na podstronie „Urząd”, w zakładce „Konsultacje społeczne” (które w dodatku nie są umieszczone w porządku chronologicznym,

pierwsze wyświetlają się konsultacje na rok 2023, a dopiero poniżej można znaleźć aktualne, na rok 2024);

- e) informacje o otwartych konkursach ofert, ofertach złożonych w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego (...) oraz zlecaniu zadań publicznych w trybie uchwały znajdują się w zakładce „Zamówienia i przetargi”, co w ogóle może być mylące dla organizacji pozarządowych i mieszkańców, ponieważ są to inne tryby niż przewidziane w ustawie Prawo zamówień publicznych;
- f) wyszukiwarka otwartych konkursów ofert nie funkcjonuje prawidłowo, ponieważ nie pokazuje żadnych konkursów (ani aktualnych, ani rozstrzygniętych, ani w trakcie oceny);

Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców. Pomimo funkcjonowania na stronie internetowej *kolaczyce.pl* zakładki Organizacje pozarządowe, znajdują się tam tylko nieaktualne informacje i odnośniki do BIP, brakuje więc miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, ogłoszenia o otwartych konkursach ofert, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę.

- 2) Rozdział 10 programu określa sposoby oceny jego realizacji, wskazując listę mierników. Wśród mierników brakuje odniesienia do realnego wpływu realizacji zadań publicznych na potrzeby mieszkańców, np. w formie wskaźnika liczby beneficjentów zrealizowanych zadań publicznych lub liczby zaangażowanych wolontariuszy. Ważną informację stanowią również dane o wkładzie własnym organizacji w realizację zadania.

Wzrost cen i spadek realnej wartości pieniądza wskutek inflacji powoduje, że z roku na rok realnie przy kwotach przyznanych dotacji zmniejsza się liczba beneficjentów zadań publicznych lub organizacje pozarządowe zmuszone są zwiększać swój wkład własny lub pobierać wpłaty od beneficjentów, aby móc zrealizować zamierzone zadania na tym samym poziomie, co w latach wcześniejszych. Dlatego wprowadzenie mierników pokazujących, ile osób faktycznie korzysta z działań, oferowanych przez organizacje pozarządowe, i jak zmienia się na przestrzeni lat zaangażowanie finansowe i wolontarystyczne członków organizacji, pokazałyby faktyczną efektywność realizacji założeń współpracy oraz ich ewaluację adekwatnie do warunków społeczno - gospodarczych.

- 3) Program wskazuje na możliwość współpracy pozafinansowej poprzez udzielanie różnorodnych form pomocy, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach na stronie internetowej lub w BIP brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Kołaczyce organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób otrzymać pomoc lub współpracować.
- 4) w Rozdziale 12 znalazły się zapisy dotyczące procedur w otwartych konkursach ofert, dokonano więc analizy ogłoszonych otwartych konkursów ofert w roku 2023 i stwierdzono:

- a) **wadliwy prawnie termin składania ofert** – zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego (...), termin do składania ofert nie może być krótszy niż 21 dni od dnia ukazania się ogłoszenia. W 2023 r. otwarty konkurs ofert został ogłoszony zarządzeniem Burmistrza z dnia 3.02.2023 r., które wskazuje termin składania ofert w dniu 13.02.2023 r. Podobnie, kolejny konkurs ofert został ogłoszony zarządzeniem Burmistrza z dnia 31.07.2023 r., a termin składania ofert upływał 9.08.2023 r.
- b) prawidłowo, zarządzeniem, powołano komisję konkursową do opiniowania wniosków złożonych w otwartym konkursie na wsparcie realizacji zadania publicznego, jednak brak jest jawności w zakresie osób do niej powołanych. Zgodnie z art. 15 ust. 2b-2da ustawy o działalności pożytku publicznego (...), w skład komisji wchodzić mogą konkretnie wskazane osoby, będące przedstawicielami organu wykonawczego oraz organizacji pozarządowych, przy czym wyłączeniu z udziału prac komisji podlegają osoby, które działają w podmiotach będących oferentami w konkursie. Na podstawie podjętych przez Burmistrza Kołaczyc zarządzeń **nie sposób stwierdzić, kim właściwie są i kogo reprezentują członkowie Komisji Konkursowej.**

GMINA OSIEK JASIELSKI

Bazując na zapisach uchwały Nr LXIII/415/2023 Rady Gminy Osiek Jasielski z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2024 r., ustalono co następuje:

- 1) w Rozdziale 2 wskazano cel główny i cele szczegółowe programu – podkreślono znaczenie budowania społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnej oraz rozwijanie współpracy Gminy Osiek Jasielski z organizacjami pozarządowymi, w szczególności w zakresie poprawy jakości życia, stworzenie warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców, integrację podmiotów realizujących zadania publiczne i wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych. W Rozdziale 6 – Zadania realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi kościołów i związków wyznaniowych wskazano szereg możliwych sfer współpracy w zakresie realizacji zadań publicznych: 10 szerokich i znaczących społecznie obszarów tematycznych. Jednak Rozdział 9 wskazujący na wysokość zaplanowanych środków finansowych na realizację programu ogranicza sferę współpracy i finansowania do pozalekcyjnych zajęć sportowych (ust. 1 pkt 1 lit. a). Owszem, w ust. 2 gmina wskazuje na możliwość składania z własnej inicjatywy oferty realizacji zadań publicznych i zwiększenie środków w budżecie gminy, ale analiza wcześniejszych programów współpracy oraz dostępnych sprawozdań wskazuje na wieloletnie ograniczenie faktycznej współpracy do jednego obszaru tematycznego.

Powstaje zatem wątpliwość, czy stosowanie w rocznych programach współpracy zapisu o planowanym przeznaczeniu środków finansowych wyłącznie na jeden obszar współpracy, związany z upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu, nie skutkuje zniechęceniem lokalnych i regionalnych organizacji pozarządowych do aktywności w innych sferach zadań publicznych, lub w przypadku prób podjęcia takich aktywności

odmowami z uwagi na brak zaplanowanych środków na inne cele niż sportowe oraz używanie argumentu o ograniczonych środkach w budżecie gminy.

- 2) jak wskazano wyżej, w Rozdziale 9 programu w ust. 2 wskazano możliwość składania z własnej inicjatywy oferty realizacji zadań publicznych, jednak w żadnym miejscu w rocznym programie nie podniesiono możliwości składania przez podmioty uprawnione oferty w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego (...), czyli oferty uproszczonej, umożliwiającej podejmowanie na przykład działań interwencyjnych w związku z pilną potrzebą lub wystąpieniem istotnego problemu społecznego, mieszczącego się we wskazanych sferach współpracy z gminą.

Jak pokazały liczne przykłady na terenie całej Polski w momencie wybuchu pandemii Covid-19 lub wojny w Ukrainie i kryzysu uchodźczego, zapisy takie pozwalają na współpracę w nagłych i nieprzewidzianych sytuacjach, a także na faktyczne pobudzanie aktywności obywateli w związku z możliwością samodzielnego, oddolnego określenia istotnej potrzeby społeczności lokalnej i opracowania planu jej zaspokojenia w formie oferty realizacji zadania publicznego w trybie art. 19a;

- 3) wśród sposobów realizacji programu Gmina Osiek Jasielski wskazuje w Rozdziale 8 ust. 1 pkt 1 na realizację celów poprzez równy dostęp do informacji oraz wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków, podkreślając ważną rolę zasad współpracy, w tym zasadę jawności. Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, na stronie *osiekjasielski.pl* oraz w Biuletynie Informacji Publicznej brak jest:
- a) załączek dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;
 - b) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu gminy oraz przez same organizacje;
 - c) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
 - d) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...) wskazuje obowiązek ich publikacji zarówno na stronie internetowej urzędu, jak i w Biuletynie Informacji Publicznej).

Wobec powyższego, zastanawia fakt, iż Gmina Osiek Jasielski, działając w oparciu o uchwałę Nr XV/89/2011 Rady Gminy w Osieku Jasielskim w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji, nie opublikowała informacji o formie konsultacji projektu Roczno programu współpracy z organizacjami pozarządowymi (...) na rok 2024, na stronie internetowej, natomiast publikacja tych informacji w Biuletynie Informacji Publicznej nie znajduje się w zakładce „Konsultacje z mieszkańcami”, a jedynie w ogłoszeniach, gdzie z kolei forma i treść ogłoszenia nie wskazuje zupełnie na temat, którego konsultacje dotyczą, co może utrudniać realne przystąpienie do konsultacji przez mieszkańców i organizacje pozarządowe.

Data wytworzenia 2023-12-21, ostatniej modyfikacji 2023-12-21 14:23

Ogłoszenie o Sesji Nr LXIV/2023 Rady Gminy Osiek Jasielski w dniu 28 grudnia 2023 r.

ogłoszenie

Data wytworzenia 2023-11-22, ostatniej modyfikacji 2023-11-23 11:43

Ogłoszenie o Sesji Nr LXIII/2023 Rady Gminy Osiek Jasielski w dniu 29 listopada 2023 r.

ogłoszenie

Data wytworzenia 2023-11-08, ostatniej modyfikacji 2023-11-08 12:17

Ogłoszenie o konsultacjach

zarządzenie program formularz zmian

Data wytworzenia 2023-08-09, ostatniej modyfikacji 2023-11-02 11:07

Ogłoszenie o naborze wniosków - Rządowy Program Odbudowy Zabytków - Edycja II

Gmina Osiek Jasielski ogłasza nabór wniosków o udzielenie dotacji dla podmiotów posiadających tytuł prawny do zabytku znajdującego się na terenie Gminy Osiek Jasielski (ujętego w rejestrze zabytków lub w gminnej ewidencji zabytków) wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego zgodnie z Uchwałą nr 232/2022 Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2022r.

- 4) Rozdział 10 programu określa sposoby oceny jego realizacji, koncentrując się na ustawowym sprawozdaniu z realizacji rocznego programu współpracy wg konkretnych, wskazanych 10 mierników. Jednocześnie, na stronie internetowej Gminy Osiek Jasielski nie odnaleziono w ogóle (a w Biuletynie Informacji Publicznej jedynie za lata 2016, 2017 i 2020) sprawozdań z realizacji Roczno programu współpracy, a więc brak jest aktualnych danych pozwalających na weryfikację, jakie mieszkańcy zrzeszeni w organizacjach mieli możliwości współpracy z gminą i w jaki sposób się ona odbywała w poprzednich latach.

Analizując dostępne sprawozdanie za rok 2020 i odpowiadający mu roczny program współpracy na rok 2020 (uchwałą Nr XIII/84/2019 Rady Gminy Osiek Jasielski z dnia 29 listopada 2019 r. zauważono, że zapisy dotyczące sprawozdania i mierników nie zmieniły się od tamtego czasu, a jednak sprawozdanie nie zawiera żadnych informacji poza założoną w programie i faktycznie wydatkowaną kwotą oraz wskazaniem trzech organizacji pozarządowych, które otrzymały dotację (mierniki: „4) łączna kwota dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym” oraz „6) liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono dotacji”).

W sprawozdaniu brak jest odniesienia się do pozostałych, ważnych mierników, wskazanych w programie:

- „1) liczba zadań publicznych objętych otwartymi konkursami ofert,
- 2) liczba ofert złożonych w konkursach,
- 3) liczba zawartych umów zawartych na realizację zadania publicznego,
- 5) łączna kwota dotacji niewykorzystanych przez organizacje pozarządowe i wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem,
- 7) liczba adresatów zrealizowanych zadań,

- 8) liczba wolontariuszy zaangażowanych po stronie organizacji w realizację zadań publicznych,
- 9) udział środków własnych organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych zleconych w drodze konkursów ofert,
- 10) liczba form współpracy z organizacjami pozarządowymi o charakterze pozafinansowym.”

Wskutek przygotowywania sprawozdań z pominięciem ustalonych przez Radę Gminy Osiek Jasielski mierników oceny realizacji rocznego programu współpracy, nie sposób stwierdzić efektywności tej współpracy i realizacji założonych celów programu. Co ważne, jak wynika ze sprawozdań za rok 2016, 2017 i 2020 oraz programu na rok 2024, pula środków finansowych z przeznaczeniem na dotacje dla organizacji pozarządowych nie zmieniła się na przestrzeni lat, i wynosi wciąż 15.000 zł, mimo wzrostu cen i spadku realnej wartości pieniądza wskutek inflacji – a więc w 2024 roku realnie za tą kwotę będzie można zrealizować znów mniej działań, niż w latach poprzednich. Gdyby sprawozdania przygotowywane były rzetelnie, zgodnie z zapisami programu i rokrocznie publikowane zgodnie z prawem, mieszkańcy gminy mogliby dowiedzieć się przykładowo, że z biegiem lat wskutek inflacji zmniejsza się liczba beneficjentów zadań publicznych lub organizacje pozarządowe zmuszone są zwiększać swój wkład własny lub pobierać wpłaty od beneficjentów, aby móc zrealizować zamierzone zadania na tym samym poziomie, co w latach wcześniejszych.

- 5) w kontekście braku miejsca w przestrzeni informacyjnej Gminy Osiek Jasielski, dedykowanego organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi (zakładka na stronie / w BIP, podstrona itp.), powracając do Rozdziału 5 programu, dotyczącego form współpracy, praktycznie niemożliwe lub niemożliwe (z uwagi na ich brak) jest samodzielne odnalezienie przez mieszkańców i organizacje pozarządowe informacji na temat:
 - a) wprowadzonych przez gminę zwolnień w podatkach i opłatach lokalnych dotyczących przedmiotów opodatkowania służących do prowadzenia organizacjom pozarządowym działalności związanej z realizacją zadań gminy, w zakresie nie objętym zwolnieniem ustawowym,
 - b) udostępnianiu nieruchomości lub ich części na warunkach preferencyjnych niezbędnych do prowadzenia organizacjom pozarządowym działalności związanej z realizacją zadań gminy,
 - c) udzielania pomocy w pozyskiwaniu przez organizacje pozarządowe środków finansowych z innych źródeł niż budżet gminy (informowanie o potencjalnych źródłach finansowania, zasadach pozyskiwania środków z tych źródeł, promowanie projektów działań organizacji pozarządowych w celu ułatwienia pozyskania środków z innych źródeł niż budżet gminy),
 - d) sposobach i formach udzielania pomocy w nawiązywaniu kontaktów z organizacjami społecznymi i instytucjami samorządowymi innych państw,
 - e) sposobach i formach udzielania pomocy w realizowaniu umów przez organizacje pozarządowe.

Pojawia się więc wątpliwość, co w praktyce oznaczają te zapisy programu i czy w ogóle są realizowane w jakikolwiek realny sposób?

Program wskazuje na możliwość współpracy pozafinansowej poprzez udzielanie w/w różnorodnych form pomocy, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach na

stronie internetowej lub w BIP brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Osiek Jasielski organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób otrzymać pomoc lub współpracować.

6) w Rozdziale 12 znalazły się zapisy dotyczące procedur w otwartych konkursach ofert, dokonano więc analizy ogłoszonego otwartego konkursu ofert w roku 2023 i stwierdzono:

- c) brak ustawowej, obowiązkowej publikacji ogłoszenia o konkursie ofert na stronie internetowej urzędu gminy (art. 13 ust. 3 pkt 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...));
- d) brak zamieszczenia wzoru oferty, stanowiącego załącznik do ogłoszenia, w Biuletynie Informacji Publicznej, a także brak zakładki o nazwie „Ogłoszenia Urzędu Gminy”, pomimo takiego zapisu w ogłoszeniu o konkursie:

Ogłoszenia

Ogłoszenie otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych Gminy Osiek Jasielski w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu na rok 2023

[ogłoszenie](#)

Metryka

sporządzono	2023-07-07 przez Władysław Monika
udostępniono	2023-07-07 08:34 przez Władysław Monika
zmodyfikowano	2023-07-07 08:35 przez Władysław Monika
zmiany w dokumencie	zobacz rejestr zmian
ilość odwiedzin	47

- e) zgodnie z art. 15 ust. 2a „Organ administracji publicznej ogłaszający otwarty konkurs ofert powołuje komisję konkursową w celu opiniowania złożonych ofert”. Również w rocznym programie współpracy znajduje się odwołanie do tego zapisu ustawy (Rozdział 12 ust. 2 i 3). Niestety, po analizie zarządzeń Wójta Gminy Osiek Jasielski, nie stwierdzono istnienia żadnego, powołującego odpowiednią komisję, która mogłaby zgodnie z prawem dokonać oceny złożonych ofert i ustalić wyniki konkursu;
- f) w nieistniejącej zakładce BIP opublikowane mają zostać wyniki otwartego konkursu ofert – nie odnaleziono takiej informacji w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Osiek Jasielski.

GMINA MIEJSCE PIASTOWE

Bazując na zapisach uchwały Nr LXXXVIII/522/2023 Rady Gminy Miejsce Piastowe z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia Roczego Programu Współpracy Gminy Miejsce Piastowe z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) na 2024 rok, ustalono co następuje:

- 1) nie ma możliwości wyszukania uchwał o rocznych programach współpracy poprzez wyszukiwarkę na stronie Biuletynu Informacji Publicznej – w wynikach pojawia się jedynie program na rok 2022, jedyną możliwością „odnalezienia” pozostałych jest przeszukiwanie uchwał Rady Gminy w celu odnalezienia tych, dotyczących współpracy z organizacjami pozarządowymi, co jest żmudne i czasochłonne;
- 2) wśród sposobów realizacji programu Gmina Miejsce Piastowe wskazuje w Rozdziale 6 „promocję działalności Organizacji poprzez publikowanie informacji i ogłoszeń dotyczących bieżącej działalności na łamach gazety gminnej oraz na stronach internetowych Urzędu”. Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, na stronie internetowej urzędu informacje takie ukazują się jedynie sporadycznie (4 w ciągu trwania 2023 roku);
- 3) w Rozdziale 9 wskazano sposoby realizacji programu poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert, jednak informacje te znajdują się jedynie w Ogłoszeniach w Biuletynie Informacji Publicznej, podczas gdy art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...) wskazuje obowiązek ich publikacji również na stronie internetowej urzędu. Ostatni ogłoszony konkurs ofert został opublikowany na stronie internetowej w dniu 6.08.2021 r.;
- 4) w toku analizy dostępnych ogłoszeń o otwartych konkursach ofert stwierdzono **wadliwy prawnie termin składania ofert** – zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego (...), termin do składania ofert **nie może być krótszy niż 21 dni od dnia ukazania się ogłoszenia**. W 2023 r. otwarty konkurs ofert został podany do informacji w formie Ogłoszenia Wójta, opublikowanego w dniu 1.02.2023 r., ze wskazaniem terminu składania ofert na dzień 16.02.2023 r. Ponadto, pomimo potencjalnej działalności prawidłowo powołanej zarządzeniem Ne 816/2023 Wójta Gminy Miejsce Piastowe z dnia 27 lutego 2023 r. Komisji Konkursowej, nie udało się znaleźć oficjalnego ogłoszenia o wynikach konkursu.
- 5) w postępowaniu konkursowym nie są zamieszczane wzory oferty, sprawozdania lub umowy - niezwykle pomocne byłoby, gdyby organizacjom pozarządowym został zapewniony dostęp do aktywnych, edytowalnych druków, spójnych z wzorami dokumentów ustalonych w Rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu ds. Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań – jednorazowo np. w dedykowanej zakładce na stronie internetowej jako pakiet „dokumentów do pobrania” lub każdorazowo w przypadku ogłaszania otwartego konkursu ofert.
- 6) w Rozdziale 11 programu zawarto informacje o sposobach oceny realizacji programu, w tym wskaźniki, niezbędne do dokonania tej oceny. W celu weryfikacji, jak do tej pory dokonywana była ocena realizacji programu, zapoznano się ze sprawozdaniami z realizacji programu współpracy w latach 2021-2022.

Pomimo ustalenia jednoznacznych wskaźników oceny, w sprawozdaniach brakuje istotnych, bardziej szczegółowych danych, wynikających z ofert i sprawozdań organizacji pozarządowych, a zawierających informację o faktycznej liczbie beneficjentów zrealizowanych zadań publicznych, a nie tylko o ich charakterystyce rodzajowej. Wśród mierników brakuje odniesienia do realnego wpływu zadań na potrzeby mieszkańców, np. w formie wskaźnika **liczby beneficjentów zrealizowanych zadań publicznych** lub **liczby zaangażowanych wolontariuszy**. Ważną informację stanowią również dane o wkładzie własnym konkretnych organizacji w realizację zadania.

Wzrost cen i spadek realnej wartości pieniądza wskutek inflacji powoduje, że z roku na rok realnie przy kwotach przyznanych dotacji zmniejsza się liczba beneficjentów zadań publicznych lub organizacje pozarządowe zmuszone są zwiększać swój wkład własny lub pobierać wpłaty od beneficjentów, aby móc zrealizować zamierzone zadania na tym samym poziomie, co w latach wcześniejszych. Dlatego wprowadzenie mierników pokazujących, ile osób faktycznie korzysta z działań, oferowanych przez organizacje pozarządowe, i jak zmienia się na przestrzeni lat zaangażowanie finansowe i wolontarystyczne członków organizacji, pokazałyby faktyczną efektywność realizacji założeń współpracy oraz ich ewaluację adekwatnie do warunków społeczno - gospodarczych.

- 7) brak jest zakładów dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi: miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, konkursach ofert, informacje o możliwości włączenia się pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę).

Taka sytuacja nie jest spójna z zapisami rozdziału 4 programu par. 6 pkt 6 programu – zasadą jawności. Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

GMINA RYMANÓW

Z dokonanej analizy działań podejmowanych przez samorząd terytorialny Gminy Rymanów wynika, że organizacje pozarządowe, zainteresowane współpracą z Gminą Rymanów i chcące z wyprzedzeniem zaplanować działania na 2024 rok, **nie posiadają dostępu do ostatecznie przyjętego i uchwalonego przez Radę Gminy „Rocznego programu współpracy (...)**.

Z informacji, umieszczonej w Biuletynie Informacji Publicznej w sekcji „Uchwały Rady Miejskiej 2018 - 2023” wynika, że na sesji w dniu 24 listopada 2023 r. podjęta została uchwała Nr XCI/769/2023 w sprawie uchwalenia Programu Współpracy Gminy Rymanów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2024 rok, jednak z żadnych publicznie dostępnych rejestrów nie wynika, że została ona faktycznie podjęta:

- brak umieszczenia załącznika z treścią uchwały w Biuletynie Informacji Publicznej,
- brak informacji na stronie internetowej Gminy,
- brak uchwały w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Bazując na zapisach projektu Rocznego programu współpracy Gminy Rymanów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy

z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2024, przedstawionego do konsultacji mieszkańcom i organizacjom pozarządowym w dniu 13.10.2023 r., ustalono co następuje:

- 7) projekt programu na rok 2024 został „odnaleziony” w BIP, w zakładce „Przetargi – Ogłoszone”. Jest to miejsce absolutnie niejasne i pozbawione merytorycznego wytłumaczenia, w jaki sposób osoba poszukująca informacji i możliwości wypowiedzenia się w konsultacjach społecznych, miałaby znaleźć akurat tutaj odpowiednie dokumenty.

Jednocześnie, przy wyszukiwaniu dokumentów w BIP nie pojawiają się żadne inne wyniki dotyczące wcześniejszych konsultacji programu, ani nawet obowiązujące w latach poprzednich i obecnym Roczne programy współpracy. Zapisy rozdziału 6 oraz rozdziału 11 projektu programu współpracy na rok 2024 wskazują jednoznacznie, że Gmina Rymanów ma zamiar zwracać się do organizacji pozarządowych z ofertą konsultacji różnych aktów prawnych, lecz nie ma na to dowodu w postaci ogłoszonych konsultacji społecznych na stronie internetowej ani w Biuletynie Informacji Publicznej.

- 8) wśród sposobów realizacji programu Gmina Rymanów wskazuje w Rozdziale 6 pkt 4 „przekazywanie za pomocą technologii komputerowej i lokalnych mediów bieżących informacji związanych z realizacją programu oraz promujących aktywność organizacji pozarządowych” oraz „wymianę informacji o planowanych kierunkach działalności, wzajemne określanie potrzeb w sferze działalności pożytku publicznego oraz wspólną ocenę realizowanych zadań”. Niestety, jak wynika z przeprowadzonej analizy, w Biuletynie Informacji Publicznej:

- a) nie ma możliwości wyszukania uchwał o rocznych programach współpracy poprzez wyszukiwarkę na stronie, jedyną możliwością jest przeszukiwanie uchwał Rady Miejskiej, przy czym brak jest załączników umożliwiających ich odczytanie;
- b) nie umieszczono sprawozdań z realizacji rocznych programów współpracy, wobec czego niemożliwe jest określenie, czy są one w ogóle realizowane w zamierzonym zakresie i czy przynosi to założoną efektywność dla gminy;
- c) informacje o otwartych konkursach ofert znajdują się w zakładce „Przetargi”, co w ogóle może być mylące dla organizacji pozarządowych i mieszkańców, ponieważ są to inne tryby niż przewidziane w ustawie Prawo zamówień

- publicznych. Jednocześnie, ogłoszenia o otwartych konkursach ofert nie są publikowane na stronie internetowej urzędu, mimo takiego obowiązku wynikającego z art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...);
- d) brak jest zakładów dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi, w tym dostępu do wymienionej w projekcie programu współpracy na 2024 r. corocznie aktualizowanej „elektronicznej bazy danych o organizacjach pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego na terenie gminy”;
 - e) nie uwzględniono miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę).

Taka sytuacja nie jest spójna z zapisami programu – zasadą jawności. Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

- 9) Program wskazuje na możliwość współpracy pozafinansowej poprzez udzielanie różnorodnych form pomocy, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach na stronie internetowej lub w BIP brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Rymanów organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób otrzymać pomoc lub współpracować.

- 10) w Rozdziale 12 znalazły się zapisy dotyczące procedur w otwartych konkursach ofert, dokonano więc analizy ogłoszonych otwartych konkursów ofert w roku 2023 i stwierdzono:

- a) projekt programu współpracy informuje, że oferty oceniane są pod względem merytorycznym zgodnie z kartą oceny merytorycznej – jednak karta ta nie jest podana do publicznej wiadomości: nie występuje jako załącznik do ogłoszenia o otwartym konkursie ofert, nie jest wskazana w zarządzeniu o powołaniu komisji konkursowej, nie stanowi również załącznika do ogłoszenia o wynikach;

Kryteria merytoryczne, przyjmowane przez gminę do oceny złożonych ofert powinny stanowić jawną część postępowania, ponieważ tylko wtedy organizacje pozarządowe, składające oferty, mają świadomość co tak naprawdę z perspektywy organu jest istotne w danym postępowaniu. Bez wcześniejszego wglądu w kartę oceny merytorycznej, a później otrzymania informacji zwrotnej w zakresie przyczyn oceny oferty na poziomie określonej liczby punktów, organizacjom ciężko będzie profesjonalizować się w swoich działaniach w zakresie realizacji zadań publicznych i partnerskiej współpracy z gminą.

- b) wśród dokumentów wymaganych do dołączenia do oferty wymienione są m.in. sprawozdanie merytoryczne i finansowe.

Przygotowywanie odpowiednich sprawozdań w wymaganych terminach jest obowiązkiem organów wykonawczych organizacji pozarządowych, kontrolowanym przez odpowiednie organy (KRS, Urząd Kontroli Skarbowej, właściwego ministra i/lub właściwego starostę). Czy

złożenie tych sprawozdań aby na pewno powinno stanowić warunek formalny przyjęcia lub odrzucenia oferty (a tak będzie, jeśli dokumenty te wymagane są jako obligatoryjne załączniki)?

Ustawa o działalności pożytku publicznego zawiera wskazania w tym zakresie, przyjmując, że oferta powinna zostać rozpatrzona na podstawie informacji o wcześniejszej działalności organizacji pozarządowej składającej ofertę w zakresie, którego dotyczy dane zadanie publiczne oraz informacji o posiadanych zasobach rzeczowych i kadrowych zapewniających wykonanie zadania publicznego oraz o planowanej wysokości środków finansowych na realizację danego zadania pochodzących z innych źródeł (art. 14 ust. 1 pkt 4-5 ustawy). Nie ma tu mowy o weryfikacji całościowych sprawozdań finansowych lub merytorycznych z działalności oferenta i potencjalnego wykonawcy zadania publicznego.

Powiat sanocki

GINA BESKO

Z dokonanej analizy działań podejmowanych przez samorząd terytorialny Gminy Besko wynika, że organizacje pozarządowe, zainteresowane współpracą z Gminą Besko i chcące z wyprzedzeniem zaplanować działania na 2024 rok, **nie posiadają dostępu do ostatecznie przyjętego i uchwalonego przez Radę Gminy „Rocznego programu współpracy (...)**.

Z informacji, umieszczonej w Biuletynie Informacji Publicznej w sekcji „Ogłoszenia” wynika, że projekt Programu był skierowany do konsultacji społecznych w okresie od 26.10.2023 r. do 05.11.2023 r. Konsultacje zakończyły się brakiem jakichkolwiek wniosków ze strony mieszkańców i organizacji pozarządowych.

Pomimo informacji na stronie internetowej *besko.pl* o planowanym podjęciu uchwały w tej sprawie na sesji Rady Gminy Besko w dniu 6.11.2023 r., z żadnych publicznie dostępnych rejestrów nie wynika, że została ona faktycznie podjęta:

- brak umieszczenia uchwał Rady Gminy Besko od lipca 2023 r. w Biuletynie Informacji Publicznej,
- brak informacji na stronie internetowej Gminy,
- brak uchwały w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz § 11 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej instytucje mają obowiązek udostępniać w BIP informacje o polityce wewnętrznej i zagranicznej (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy) oraz inne informacje publiczne (zdanie drugie art. 8 ust. 3 ustawy), co w § 11 ust. 1 pkt 5 lit. b wspomnianego wyżej rozporządzenia zostało doprecyzowane jako w szczególności takie informacje, **których publikacja leży w interesie publicznym, zaspokaja potrzeby obywateli i ich wspólnot, wspiera rozwój społeczeństwa obywatelskiego lub przyczynia się do polepszenia działalności podmiotu udostępniającego informacje.**

Z uwagi na zapis art. 90 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. Z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) Wójt obowiązany jest do przedłożenia wojewodzie uchwał rady gminy w ciągu 7 dni od dnia ich podjęcia – **czy zatem brak opublikowania przedmiotowej uchwały w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego oznacza, że nie została ona ostatecznie podjęta, czy też zawierała błędne zapisy, wskutek czego opóźniona została jej publikacja?**

Bazując na zapisach projektu Roczno programu współpracy Gminy Besko z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2024 roku, ustalono co następuje:

- 1) ustawa wskazuje w art. 5 ust. 2, że współpraca ta odbywa się w szczególności w 7 kluczowych formach, tymczasem zgodnie z treścią rozdziału III projektu programu Gmina Besko nie wskazuje możliwości ani chęci:
 - a) konsultowania z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
 - b) konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego;
 - c) współpracy na zasadzie wykonywania inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie;
 - d) zawierania umów partnerskich w zakresie polityki rozwoju lub polityki spójności (w ramach której można dzięki partnerstwom pozyskiwać środki z funduszy zewnętrznych, w tym UE).
- 2) pomimo zapisu w programie o współpracy w zakresie „wzajemnego informowania się o kierunkach planowanej działalności i współdziałaniu w celu ujednolicenia tych kierunków poprzez publikowanie na stronie Urzędu Gminy Besko ważnych dla podmiotów programu informacji oraz przyjmowanie przekazywanych przez organizacje pozarządowe informacji o przewidywanych lub realizowanych przez nie zadaniach sfery publicznej, na stronie Urzędu Gminy Besko *besko.pl* brak jest:
 - f) załączek dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;
 - g) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu Gminy Besko oraz przez same organizacje;
 - h) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
 - i) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...) wskazuje obowiązek ich publikacji na stronie internetowej urzędu).

Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

- 3) w samym Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Besko również nie ma żadnej dedykowanej zakładki dla organizacji pozarządowych, w której zostałyby zebrane kluczowe informacje; w toku analizy nie udało się również „odnaleźć” sprawozdań z realizacji poprzednich programów współpracy (co nie jest spójne z zapisami rozdziału IV projektu programu w pkt 5 – zasada jawności, uczciwej konkurencji i wzajemnego poszanowania);
- 4) program wskazuje na możliwość współpracy w formie wsparcia pozafinansowego poprzez udzielenie pomocy merytorycznej przez pracowników Urzędu Gminy w Besku, jednak w informacjach o strukturze urzędu brak jest wskazania, która komórka / który

pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Z informacji na BIP wynika, że przeprowadzono w 2015 r. nabór na stanowisko ds. pozyskiwania środków zewnętrznych i współpracy z organizacjami pozarządowymi, jednak obecnie nie ma ono odzwierciedlenia w informacjach na stronie *besko.pl*. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Besko organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób współpracować;

- 5) określenie w sposób kategoriyczny kwoty przeznaczonej na realizację zadań publicznych w rozdziale VII może działać demotywująco zarówno dla organizacji lokalnych, jak i tych działających regionalnie lub krajowo. Znacznie lepszym zapisem jest otwarte odwołanie się do uchwały budżetowej na dany rok kalendarzowy ze wskazaniem „co najmniej zł”. Taki zapis nie neguje przykładowo możliwości złożenia przez organizację pozarządową oferty w trybie art. 19a ustawy, gdy jej działacze zauważą i zdiagnozują pilny problem i zwrócą się do Gminy z wnioskiem na realizację działania mającego ten problem zmniejszyć lub rozwiązać.
- 6) w rozdziale VIII „Sposób i ocena realizacji programu” wskazane są jedynie formy kontroli prawidłowości realizacji zadań publicznych, zleconych organizacjom pozarządowym. Nie ma tam natomiast faktycznych informacji dotyczących sposobu i oceny realizacji programu przez Gminę Besko jako autora i realizatora programu. Biorąc pod uwagę brak dostępu do sprawozdań z realizacji wcześniejszych programów, z perspektywy organizacji pozarządowej trudno jest ocenić, co właściwie jest istotne dla gminy i co stanowić może wskaźnik / miernik dla rozwoju współpracy: czy jest to np.:
 - a) zainteresowanie danym konkursem ofert, mierzalne w postaci liczby złożonych ofert oraz liczby ostatecznie zawartych umów?
 - b) zapotrzebowanie na określony typ zadań publicznych i zainteresowanie daną aktywnością, mierzalne w postaci liczby beneficjentów danego zadania?
 - c) aktywność mieszkańców pobudzana poprzez zachęcanie do składania ofert m.in. w trybie art. 19a ustawy (o czym mówi ust. 3 w Rozdziale V projektu programu)?
 - d) zainteresowanie pozafinansowymi formami współpracy, związane z deklarowanymi przez gminę w projekcie programu: pomocą merytoryczną i udostępnianiem w miarę możliwości pomieszczeń, środków transportu lub sprzętu (rozdział V ust. 4 projektu programu)?
- 7) w rozdziale X znalazły się niejasne zapisy dotyczące procedur w otwartych konkursach ofert, które mogą budzić wątpliwości:
 - a) ust. 5 – brak ustawowego wskazania o obowiązkowej publikacji ogłoszenia o konkursie ofert na stronie internetowej urzędu gminy,
 - b) ust. 7 lit. b – wśród dokumentów wymaganych do dołączenia do oferty wymienione są: aktualny dokument określający osobowość prawną oraz aktualny statut (...). Jednak dalej, w ust. 9 (odnoszącym się do ust. 7) w lit. c stwierdza się możliwość uzupełniania braków formalnych w zakresie uzupełnienia sprawozdania merytorycznego i finansowego, podczas gdy dokumenty te nie są wskazane ani w ustawie i rozporządzeniach szczegółowych, ani w w/w ust. 7 programu jako wymagane załączniki do oferty.

Przygotowywanie odpowiednich sprawozdań w wymaganych terminach jest obowiązkiem organów wykonawczych organizacji pozarządowych, kontrolowanym przez odpowiednie organy (KRS, Urząd Kontroli Skarbowej, właściwego ministra i/lub właściwego starostę). Czy

złożenie tych sprawozdań aby na pewno powinno stanowić warunek formalny przyjęcia lub odrzucenia oferty?

Ustawa o działalności pożytku publicznego zawiera wskazania w tym zakresie, przyjmując, że oferta powinna zostać rozpatrzona na podstawie informacji o wcześniejszej działalności organizacji pozarządowej składającej ofertę w zakresie, którego dotyczy dane zadanie publiczne oraz informacji o posiadanych zasobach rzeczowych i kadrowych zapewniających wykonanie zadania publicznego oraz o planowanej wysokości środków finansowych na realizację danego zadania pochodzących z innych źródeł (art. 14 ust. 1 pkt 4-5 ustawy). Nie ma tu mowy o weryfikacji całościowych sprawozdań finansowych lub merytorycznych z działalności oferenta i potencjalnego wykonawcy zadania publicznego.

- c) ust. 20 wskazuje, że „wzory dokumentów związanych z trybem konkursowym oraz realizacją zadań publicznych w ramach programu zostaną określone zarządzeniem wójta oraz opublikowane na stronie BIP jako załącznik w ramach ogłoszonych konkursów” – dzięki staraniom środowisk sieciujących organizacje pozarządowe, ustawodawca wyszedł naprzeciw głębokiej potrzebie usystematyzowania dokumentów wykorzystywanych przy zlecaniu realizacji zadań publicznych i wskazał obowiązujące wzory w Rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu ds. Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań.

Dostępne w BIP ogłoszenia o konkursach ofert nie zawierają załączników, które organizacje mogłyby pobrać, jedynie odniesienie, że oferta musi zostać sporządzona wg wzoru określonego w w/w rozporządzeniu. Niezwykle pomocne byłoby, gdyby organizacjom pozarządowym został zapewniony dostęp do aktywnych, edytowalnych druków, spójnych z wzorami dokumentów (oferty, umowy, sprawozdania) – jednorazowo np. w dedykowanej zakładce na stronie internetowej jako pakiet „dokumentów do pobrania” lub każdorazowo w przypadku ogłaszania otwartego konkursu ofert.

GMINA TYRAWA WOŁOSKA

Z dokonanej analizy działań podejmowanych przez samorząd terytorialny Gminy Tyrawa Wołoska wynika, że organizacje pozarządowe, zainteresowane współpracą z Gminą Tyrawa Wołoska i chcące z wyprzedzeniem zaplanować działania na 2024 rok, **nie posiadają dostępu do ostatecznie przyjętego i uchwalonego przez Radę Gminy „Rocznego programu współpracy (...).**

Z informacji, umieszczonych w Biuletynie Informacji Publicznej w sekcji dotyczącej uchwał Rady Gminy Tyrawa Wołoska wynika, że nie podjęto uchwał w sprawie przyjęcia Programu na sesjach w dniach 4.09.2023 r., 30.10.2023 r., 27.11.2023 r., nie była ona również zaplanowana do podjęcia na sesji w dniu 28.12.2023 r.

Brak jest informacji na temat obowiązkowych konsultacji społecznych projektu programu – jedyna informacja na ten temat dotyczy projektu Programu na rok 2023, opublikowanego w BIP w dniu 4.11.2022 r., jednak bez informacji o formie konsultacji i możliwości składania wniosków i opinii do projektu.

Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz § 11 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej instytucje mają obowiązek udostępniać w BIP informacje o polityce wewnętrznej i zagranicznej (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy) oraz inne informacje publiczne (zdanie drugie art. 8 ust. 3 ustawy), co w § 11 ust. 1 pkt 5 lit. b wspomnianego wyżej rozporządzenia zostało doprecyzowane jako w szczególności takie informacje, **których publikacja leży w interesie publicznym, zaspokaja potrzeby**

obywateli i ich wspólnot, wspiera rozwój społeczeństwa obywatelskiego lub przyczynia się do polepszenia działalności podmiotu udostępniającego informacje.

Wobec powyższego, zastanawia fakt, iż Gmina Tyrawa Wołoska, działając w oparciu o uchwałę Nr XXIX/167/2017 Rady Gminy Tyrawa Wołoska z dnia 13 września 2017 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji, nie opublikowała informacji o formie konsultacji projektu Roczного programu współpracy z organizacjami pozarządowymi (...) na rok 2023, zamieszczając wyłącznie projekt. Stosowna informacja o sposobie i terminie przeprowadzania konsultacji znalazła się w BIP w przypadku innych gminnych programów, np. Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Jednocześnie, w części poświęconej w BIP Gminy Tyrawa Wołoska organizacjom pozarządowym znajdują się jedynie sprawozdania z realizacji Roczного programu współpracy (...) do roku 2021 r., brak jest aktualnych danych pozwalających na weryfikację, jakie mieszkańcy zrzeszeni w organizacjach mieli możliwości współpracy z gminą i w jaki sposób się ona odbywała.

Próbując zweryfikować dane z BIP na oficjalnej stronie Urzędu Gminy *tyrawa.pl*, brak jest możliwości wejścia w zakładkę „STREFA MIESZKAŃCA” – nie jest ona aktywna, nie odnaleziono również informacji na temat konsultacji społecznych, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Mieszkańcy zainteresowani założeniem organizacji pozarządowej lub działający w nich na terenie gminy nie mają zapewnionego względnie prostego dostępu do kluczowych informacji dotyczących różnych możliwości oraz form współpracy i wsparcia.

Bazując na zapisach uchwały Nr XLII/217/2022 Rady Gminy Tyrawa Wołoska z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Tyrawa Wołoska z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami uprawnionymi do prowadzenia działalności pożytku publicznego na rok 2023”, ustalono co następuje:

- 1) ustawa wskazuje w art. 5 ust. 2, że współpraca ta odbywać się może różnych formach - zgodnie z treścią rozdziału IV Programu na rok 2023 Gmina Tyrawa Wołoska wskazuje m.in.:
 - a) prowadzenie na stronie BIP wykazu organizacji uprawnionych do korzystania z 1% podatku dochodowego – niestety, nie udało się odnaleźć takiej informacji w Biuletynie gminy, ponadto zauważyć należy, że w czerwcu 2022 r. Sejm podjął decyzję o zmianie od 2023 r. 1% odpisu podatku na 1,5%, podana w programie wartość była już więc nieaktualna w momencie jego uchwalania;
 - b) obejmowanie honorowym patronatem organizacji, które złożyły taki wniosek – aby mieszkańcy, realizujący różnorodne działania za pośrednictwem organizacji pozarządowych mogli korzystać z tej formy współpracy pozafinansowej, powinni mieć zapewniony łatwy dostęp do odpowiednich dokumentów, tymczasem nie udało się ani na stronie *tyrawa.pl*, ani w BIP odnaleźć stosownych informacji ani wzorów dokumentów;
- 2) pomimo zapisu w programie o współpracy w zakresie „wymiany informacji o planowanych kierunkach działalności” oraz „popularyzowania działalności organizacji w mediach, na stronie internetowej Urzędu Gminy”, na stronie *tyrawa.pl* brak jest:
 - a) zakładek dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;

- b) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu gminy oraz przez same organizacje;
- c) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
- d) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...) wskazuje obowiązek ich publikacji na stronie internetowej urzędu).

Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

- 3) w samym Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Tyrawa Wołoska jest dedykowana zakładka dla organizacji pozarządowych, w której znajdują się sprawozdania z realizacji programu w latach 2016-2021, w toku analizy nie udało się jednak „odnaleźć” najbardziej aktualnego sprawozdania za rok 2022 (co nie jest spójne z zapisami rozdziału III programu par. 2 w pkt 6 – zasada jawności);
- 4) program wskazuje na możliwość współpracy w formie wsparcia pozafinansowego poprzez udzielenie doradztwa i udzielania pomocy merytorycznej, jednak w informacjach o strukturze urzędu i referatach brak jest wskazania, która komórka / który pracownik zajmuje się obszarem tej współpracy. Niezwykle istotne jest, aby osoby zainteresowane założeniem organizacji pozarządowej lub działające w istniejących na terenie Gminy Tyrawa Wołoska organizacjach mogły dowiedzieć się z oficjalnych witryn informacyjnych gminy o tym, z kim mogą na ten temat porozmawiać i w jaki sposób współpracować;
- 5) w rozdziale VII wskazane zostały sposoby realizacji programu, obejmujące zlecenie realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, również w trybie przewidzianym w art. 19a, jednak **budzi zastrzeżenia zapis par. 7 ust. 3:** *„Jeżeli dane zadanie można realizować efektywniej, powierzenie może nastąpić w innym trybie niż udzielenie dotacji w drodze otwartego konkursu ofert, w szczególności poprzez zakup usług na zasadach i trybie określonych w odrębnych przepisach.”* – przeczy on idei współpracy z wykorzystaniem mechanizmów przewidzianych w ustawie i nie przynosi efektów, założonych w programie, a podkreślonych dodatkowo w uzasadnieniu do przyjętej uchwały: *„Celem programu współpracy jest określenie jasnych i czytelnych zasad w zakresie wspierania przez Gminę działań organizacji pozarządowych, polegających na zlecaniu tym organizacjom realizacji ustawowych zadań publicznych.”*
- 6) w części programu w par. 8 ust. 2, dotyczącej informacji o otwartych konkursach ofert, Gmina Tyrawa Wołoska deklaruje, że będzie zamieszczać ogłoszenia o tych konkursach na stronie internetowej Urzędu Gminy, jednak nie znaleziono takiej informacji na stronie tyrawa.pl;
- 7) w par. 9 ust. 1 programu znajduje się nieprawidłowe odwołanie do art. 14 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zamiast do art. 19a, co może być mylące dla organizacji pozarządowych, chcących skorzystać z tej formy uproszczonego ofertowania. Również w tej części programu znajduje się odwołanie do

publikowania informacji i oferty złożonej przez organizację na stronie internetowej urzędu, czego nie udało się stwierdzić;

- 8) określenie w sposób kategoriyczny kwoty przeznaczonej na realizację zadań publicznych w rozdziale VIII może działać demotywująco zarówno dla organizacji lokalnych, jak i tych działających regionalnie lub krajowo. Znacznie lepszym zapisem jest otwarte odwołanie się do uchwały budżetowej na dany rok kalendarzowy ze wskazaniem „co najmniej zł”. Taki zapis nie neguje przykładowo możliwości złożenia przez organizację pozarządową oferty w trybie art. 19a ustawy, gdy jej działacze zauważą i zdiagnozują pilny problem i zwrócą się do Gminy z wnioskiem na realizację działania mającego ten problem zmniejszyć lub rozwiązać.

Mając możliwość zapoznania się ze sprawozdaniem z realizacji programu współpracy za rok 2022, biorąc pod uwagę, że właśnie forma sprawozdania wskazana jest jako sposób oceny realizacji programu, zauważono, że owszem: przekazuje ono interesujące informacje na temat różnorodnej działalności lokalnych organizacji pozarządowych i pozyskiwanych przez nie zewnętrznych środków na finansowanie swoich działań, jednak w odniesieniu do samych zapisów programu jedynie dwa działania z UKS „Tyrawka” i lokalnymi OSP dotyczą faktycznej współpracy finansowej gminy z organizacjami (w tym ostatnim przypadku nie podano jednak kwoty udzielonej dotacji ani jej trybu). W ramach współpracy pozafinansowej wskazano pomoc merytoryczną oraz wspomaganie przez lokalne organizacje działań władz gminy podczas wydarzeń i projektów społecznych, jednak nie wskazano, jakie to były wydarzenia i projekty, choć akurat to jest istotne z perspektywy współpracy samej Gminy Tyrawa Wołoska z organizacjami obywatelskimi.

Również fakt przynależenia gminy do Lokalnej Grupy Działania „Zielone Bieszczady” zasługuje na wzmiankę w sprawozdaniu, ponieważ uczestnictwo w działaniach LGD jest dobrym przykładem współpracy międzysektorowej, również z innymi zrzeszonymi w niej organizacjami pozarządowymi. Jak wynika z analizowanego sprawozdania, lokalne organizacje pozarządowe skorzystały z różnych form wsparcia i dotacji, oferowanych im za pośrednictwem większych projektów i działań LGD „Zielone Bieszczady”.

Mimo wszystko jednak ciężar uwagi w sprawozdaniu przeniesiony jest zbyt mocno na działania lokalnych organizacji pozarządowych, podejmowane przez nie niezależnie od współpracy z Gminą i w oparciu o środki finansowe pozyskiwane w sposób niepowiązany z formami i zasobami przewidzianymi w Rocznym programie współpracy.

Z perspektywy organizacji pozarządowej trudno jest ocenić, co właściwie jest istotne dla gminy i co stanowić może wskaźnik / miernik dla rozwoju współpracy: czy jest to np.:

- a) zainteresowanie danym konkursem ofert, mierzalne w postaci liczby złożonych ofert oraz liczby ostatecznie zawartych umów?
- b) zapotrzebowanie na określony typ zadań publicznych i zainteresowanie daną aktywnością, mierzalne w postaci liczby beneficjentów danego zadania?
- c) aktywność mieszkańców pobudzana poprzez zachęcanie do składania ofert m.in. w trybie art. 19a ustawy?
- d) zainteresowanie pozafinansowymi formami współpracy, związane z deklarowanymi przez gminę w projekcie programu: pomocą merytoryczną i udostępnianiem i remontem lokali, będących w zasobach Gminy, w celu prowadzenia działalności pożytku publicznego (rozdział IV ust. 2 pkt 2 i 4 programu)?

GMINA ZAGÓRZ

Bazując na zapisach uchwały Nr LIV/422/2023 Rady Miejskiej w Zagórz z dnia 27 października 2023 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu współpracy Gminy Zagórz na rok 2024 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami (...)", ustalono co następuje:

- 1) ustawa wskazuje w art. 5 ust. 2, że współpraca ta odbywa się w szczególności w 7 kluczowych formach, tymczasem zgodnie z treścią rozdziału V projektu programu Gmina Zagórz nie wskazuje możliwości ani chęci:
 - a) współpracy na zasadzie wykonywania inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie;
 - b) zawierania umów partnerskich w zakresie polityki rozwoju lub polityki spójności (w ramach której można dzięki partnerstwom pozyskiwać środki z funduszy zewnętrznych, w tym UE).
- 2) pomimo zapisu w programie o współpracy w zakresie „wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności”, na stronie *zagorz.pl* oraz w Biuletynie Informacji Publicznej brak jest:
 - a) zakładki dedykowanych organizacjom pozarządowym i współpracy z nimi;
 - b) aktualności na temat działań realizowanych na rzecz organizacji pozarządowych z terenu gminy oraz przez same organizacje (na stronie internetowej kończą się one w aktualnościach w 2022 roku);
 - c) miejsca, w którym zebrane byłyby kluczowe informacje istotne z perspektywy potencjalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, informacje o możliwości włączenia się również pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę);
 - d) informacji o ogłoszonych konkursach ofert i ich rozstrzygnięciach (art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego (...) wskazuje obowiązek ich publikacji na stronie internetowej urzędu oraz w Biuletynie Informacji Publicznej).

Taka sytuacja nie jest spójna z zapisami rozdziału III programu par. 5 w pkt 6 – zasadą jawności. Co jest istotne, strona internetowa gminy jest zwykle zaprojektowana w bardziej „przyjazny” sposób niż sformalizowany BIP – to właśnie na niej w pierwszej kolejności mieszkańcy szukają istotnych dla siebie informacji, a więc formalne ogłoszenia publikowane w Biuletynie, nie podparte publikacją w formie aktualności na stronie internetowej, mogą pozostać niezauważone przez większość mieszkańców.

Próbując zweryfikować dane na oficjalnej stronie Urzędu Miasta i Gminy *zagorz.pl*, nie odnaleziono informacji na temat konsultacji społecznych, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zarówno na stronie urzędu, jak i w Biuletynie Informacji Publicznej w zakładce „Ogłoszenia” brak jest ogłoszeń o otwartych konkursach ofert czy sprawozdań z realizacji rocznych programów współpracy. Mieszkańcy zainteresowani założeniem organizacji pozarządowej lub działający w nich na terenie gminy nie mają zapewnionego względnie prostego dostępu do kluczowych informacji dotyczących różnych możliwości, form wsparcia oraz przebiegu tej współpracy.

Odwołanie do zasady jawności oraz pozostałych zasad współpracy, wynikających tak z ustawy, jak i zapisów samego Programu, zostało uwzględnione w rozstrzygnięciu nadzorczym Wojewody Podkarpackiego z dnia 1.12.2023 r., dotyczącym uchwały w sprawie przyjęcia Roczno programu współpracy (...), więc tym bardziej zwracamy uwagę na potrzebę jasnej i jawnej komunikacji oraz przekazywania informacji środowisku społeczników i przedstawicieli organizacji pozarządowych.

PODSUMOWANIE CZĘŚCIOWE

Konkluzją przeprowadzonej analizy stanu współpracy opisanych wyżej 9 gmin z organizacjami pozarządowymi są następujące stwierdzenia:

- pomimo przygotowanego przez część gmin Rocznego programu współpracy, z właściwymi zapisami i szerokimi możliwościami tej współpracy, gminy realizują go w niepełnym zakresie, włącznie z naruszeniami przepisów prawa w zakresie publikacji treści podjętych uchwał lub ogłoszeń o otwartych konkursach ofert
- nie są publikowane kluczowe dla tej współpracy dokumenty programowe i sprawozdawcze, umożliwiające weryfikację przebiegu tej współpracy oraz zapewnienia zgodności z zasadami jawności i konkurencyjności,
- brak dostępu do aktualnego Rocznego programu współpracy w niektórych gminach, z właściwymi zapisami o możliwościach współpracy, powoduje na wstępie powstawanie nieprawidłowości w tej współpracy, - gminy realizują programy w sposób niepełny, często wadliwy, przy braku odpowiednich informacji dla lokalnych organizacji pozarządowych i,
- brak jest realnego, efektywnego przepływu informacji pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi na jej terenie, występują sytuacje noszące znamiona łamania zasady jawności,
- niektórym gminom powinna zostać zalecona analiza zapisów uchwalonego programu współpracy i zaproszenie do dialogu organizacji pozarządowych, działających na jej terenie oraz regionalnie – faktyczne konsultacje zapisów programu mogłyby zwiększyć efektywność realizacji różnego typu społecznych zadań publicznych,
- kluczowe są: zwiększenie poziomu jawności podejmowanych przez gminy działań, wprowadzenie jasnych zasad komunikacji i wymiany informacji z organizacjami pozarządowymi, bieżące aktualizacje najważniejszych dokumentów oraz zmiana formuły tworzenia ogłoszeń o otwartych konkursach ofert i stosowanie wzorów zweryfikowanych i zatwierdzonych przez prawnika jako zgodnych z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

ANALIZA ZAPISÓW PROGRAMU WSPÓŁPRACY GMINY MIASTO KROSNO I SPOSÓB JEGO REALIZACJI

Krosno jako miasto na prawach powiatu w zestawieniu 33 analizowanych gmin wypada na wstępie bardzo dobrze w obszarze szerokiej, przemyślanej i długoletniej współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W kontekście przeprowadzonej analizy miasto Krosno stanowi bardzo dobry przykład realizacji prawie wszystkich przewidzianych w *ustawie o dpp* form współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami uprawnionymi.

Rokrocznie podejmuje uchwały w zakresie przyjęcia Rocznego programu współpracy Gminy Miasto Krosno z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, terminowo przygotowuje sprawozdania z ich realizacji.

Prowadzi wyodrębnione zakładki w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie *krosno.pl*, dedykowane organizacjom pozarządowym, w których zamieszczane są najważniejsze informacje, istotne z perspektywy współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny program współpracy, sprawozdania z poprzednich programów współpracy, informacje o konsultacjach, konkursach ofert, ofertach w trybie art. 19a, informacje o możliwości

włączenia się pozafinansowego w działania podejmowane przez gminę oraz w szereg konsultacji społecznych).

Podstawowe i wymagane ustawowo dane dotyczące organizacji pozarządowych i ich działalności we współpracy z miastem są dostępne, choć znalezieniu niektórych trzeba poświęcić więcej czasu.

Z uwagi na fakt realizacji założeń *ustawy o dpp* w sposób mogący stanowić przykład znakomitej praktyki dla większości gmin analizowanych powiatów ziemskich, w raporcie skupiliśmy się na tym, co Krosno wyróżnia na tle innych gmin i powiatów – na działaniach dodatkowych, które miasto podejmowało w latach 2022-2023, w tym na zadaniach związanych z rozszerzeniem partycypacji społecznej oraz wprowadzeniu „Modelu współpracy Gminy Miasto Krosno z organizacjami pozarządowymi”.

Jak wynika ze wstępu opracowanego Modelu, stanowi on zbiór dobrych praktyk i wskazań, kluczowych z uwagi na ich rosnące znaczenie w całokształcie funkcjonowania samorządu terytorialnego oraz realizacji rozmaitych zadań publicznych na rzecz społeczeństwa.

Model powstawał stopniowo i jest wynikiem złożonego procesu poznawania potencjału organizacji pozarządowych, działających na terenie Krosna i na rzecz jego mieszkańców.

Zawiera w sobie informacje, propozycje oraz wskazania, wypracowane metodą partycypacji i konsultacji z przedstawicielami bardzo licznych w Krośnie organizacji pozarządowych, jednostek miejskich oraz organów doradczych.

Model przygotowano w ramach przedsięwzięcia "Aktywni obywatele i silne organizacje pozarządowe - program wzmocnienia instytucjonalnego NGO" w projekcie pn. "Kreujemy +Rozwijamy+Ożywiamy+Stymulujemy+Nakreślamy+Odmieniamy=KROSNO", realizowanym w ramach Programu Rozwój Lokalny, współfinansowanym ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Model powstawał w okresie od marca 2022 do maja 2023 r. i został oficjalnie zatwierdzony i przyjęty do realizacji zarządzeniem Nr 2098/23 Prezydenta Miasta Krosna z dnia 28 czerwca 2023 r. w sprawie przyjęcia modelu współpracy Gminy Miasto Krosno z organizacjami pozarządowymi.

Celem głównym modelu, wypracowanym wspólnie z przedstawicielami Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, jest „Zbudowanie skutecznej współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi a organizacjami pozarządowymi, prowadzącej do polepszania jakości życia mieszkańców Krosna. Cel ten będzie realizowany poprzez współpracę JST i NGO w pozyskiwaniu środków, udział w wymianie działań i zasobów, skuteczną promocję oraz realizację wysokiej jakości działań na rzecz społeczności miasta Krosna”. Cele szczegółowe obejmują:

- 1) wzrost jakości usług na rzecz 25% krośnieńskich organizacji pozarządowych, poprzez zapewnienie różnorodnego, efektywnego i kompleksowego wsparcia dla NGO za pośrednictwem CWOP.
- 2) wzrost pozytywnego odbioru działań społecznych na rzecz mieszkańców miasta Krosna prowadzonych przez organizacje pozarządowe.
- 3) rozwój organizacji pozarządowych z miasta Krosna, poprzez profesjonalizację ich działań przy wykorzystaniu opracowanego i wspólnie uzgodnionego modelu współpracy.

Organizacje pozarządowe, które w licznym gronie wzięły udział w różnych etapach tworzenia diagnozy i samego modelu, mocno nastawiły się na to, że w podejmowanych przez miasto Krosno w II połowie 2023 r. działaniach ich wnioski zawarte w modelu zostaną wzięte pod uwagę jako aktywne potwierdzenie procesu wdrożenia go w życie, zgodnie

z oczekiwaniami społecznymi mieszkańców miasta, zrzeszonymi i działającymi w organizacjach pozarządowych.

Zgodnie z zapisami Programu współpracy (...) na 2024 rok Miasto Krosno przewiduje następujące formy współpracy z organizacjami pozarządowymi:

- 1) finansowe:
 - a) zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych w trybie otwartego konkursu ofert na zasadach określonych w ustawie, w formie powierzania lub wspierania wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na (do)finansowanie ich realizacji;
 - b) zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych w trybie art. 19a ustawy.
- 2) pozafinansowe:
 - a) nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń biurowych na realizację celów statutowych;
 - b) doradztwo w zakładaniu i prowadzeniu stowarzyszeń;
 - c) nieodpłatne udostępnianie sali konferencyjnej CWOP;
 - d) udostępnianie bazy technicznej i informatyczno-telekomunikacyjnej w CWOP;
 - e) prowadzenie strony internetowej związanej ze współpracą w zakresie realizacji Programu;
 - f) działalność Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego w Krośnie;
 - g) promowanie działalności organizacji pozarządowych;
 - h) prowadzenie działalności edukacyjnej i doradczej związanej z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych, w tym inicjowanie lub współorganizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych.

W stosunku do 2023 r., w Programie na 2024 rok wprowadzone zostały dwie zmiany w zakresie form współpracy pozafinansowej: doradztwo w zakładaniu i prowadzeniu stowarzyszeń zastąpiło dotychczasową pomoc administracyjno-prawną w prowadzeniu działalności statutowej oraz pojawił się zapis o prowadzeniu strony internetowej związanej ze współpracą w zakresie realizacji Programu.

Pomoc administracyjno – prawna w prowadzeniu działalności statutowej obejmowała wiele aspektów – od tworzenia i zakładania różnego typu organizacji, aż po bieżącą działalność i różne formy sprawozdawczości. Ograniczenie tego zakresu do doradztwa w zakładaniu i prowadzeniu wyłącznie stowarzyszeń oznacza pozostawienie bez wsparcia tych, którzy prowadzą lub zamierzają prowadzić np. fundacje (a zainteresowanych akurat tą formą działań w trzecim sektorze przybywa z uwagi na względnie większą elastyczność działania).

Do tej pory prowadzona była mało widoczna zakładka dedykowana organizacjom pozarządowym, przez co wiele informacji docierało do nich za późno lub nie docierało w ogóle. Czy tak sformułowany zapis w Programie odpowiada bardzo wielu wnioskom lokalnych NGO o przywrócenie niezależnej strony miasta, dedykowanej wyłącznie komunikacji z organizacjami pozarządowymi?

Zapoznając się ze sprawozdaniem z realizacji Programu współpracy za rok 2022, widzimy, że dotychczasowa współpraca koncentrowała się na zlecaniu zadań publicznych oraz działaniach pozafinansowych:

- 1) prowadzenie ewidencji stowarzyszeń, stowarzyszeń zwykłych i fundacji oraz nadzór nad ich działalnością;
- 2) udzielanie porad i pomocy prawnej w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawy Prawo o stowarzyszeniach i innych przepisów;

- 3) prowadzenie na stronie internetowej www.krosno.pl zakładki dla organizacji pozarządowych;
- 4) promocję 1,5% podatku dochodowego na rzecz organizacji pożytku publicznego;
- 5) pomoc w likwidacji nie działających stowarzyszeń;
- 6) funkcjonowanie Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego jako organu konsultacyjnego;
- 7) funkcjonowanie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, polegające na:
 - a) zapewnieniu bazy lokalowej do pracy krosnieńskim organizacjom pozarządowym lub inicjatywom oddolnym (siedzibę w CWOP ma 27 organizacji, kolejnych 6 organizacji jest tam zarejestrowana pod wskazanym adresem, a 8 NGO działa w innych lokalach udostępnionych przez miasto);
 - b) zapewnieniu przestrzeni do realizacji szkoleń i konferencji;
 - c) wsparciu przedstawicieli organizacji pozarządowych poprzez realizowanie szkoleń;
 - d) promocji organizacji pozarządowych w zakładce na stronie internetowej krosno.pl;
 - e) umieszczaniu ogłoszeń Prezydenta Miasta Krosna o konkursach ofert na realizację zadań publicznych skierowanych do mieszkańców;
 - f) organizacji spotkań tematycznych i porad specjalistycznych;
 - g) wsparciu przy organizacji akcji wolontariackich i charytatywnych;
 - h) gromadzeniu i udostępnianiu danych dotyczących III sektora.

Najważniejszym i najbardziej istotnym dla NGO przejawem woli współpracy ze strony miasta jest prowadzenie przez nie **Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych** (dalej: CWOP). Jak okazało się w toku procesu diagnozy i partycypacyjnego opracowywania modelu, jest to działanie najbardziej wyróżniające Krosno w regionie, a nawet w Województwie. Jednocześnie, z uwagi na ponad 10-letnią działalność komórki organizacyjnej Urzędu, jaka jest CWOP, pojawiło się wiele uwag i wniosków ze strony organizacji pozarządowych, które zauważyły, że pewne elementy formuły funkcjonowania CWOP oraz procesów łączących je z miastem przestały być adekwatne do obecnych potrzeb NGO i należałoby je odświeżyć i zmodyfikować.

Adekwatnie do tych obserwacji, w modelu poruszono różnorodne kwestie dotyczące współpracy w łącznie 6 obszarach tematycznych.

Wnioski w modelu współpracy	Stan realizacji w II półroczu 2023 r. (analiza podejmowanych działań miasta w zakresie zrealizowanych czynności i publikowanych informacji oraz obserwacje własne)	Status
OBSZAR	CENTRUM WSPIERANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	
Powołanie koordynatora/ów CWOP, będących swoistym łącznikiem pomiędzy pracownikami poszczególnych wydziałów i jednostek oraz organizacjami pozarządowymi	Kontynuacja zatrudnienia pracownika na stanowisku podinspektora, który realizuje okresowe dyżury w CWOP	Zrealizowano częściowo, nieadekwatnie do oczekiwań społecznych

Doradztwo i szkolenia dla NGO, wsparcie tematyczne i branżowe	Udzielano porad zainteresowanym działaczom NGO w zakresie dotyczącym ich działalności statutowej Zorganizowano spotkania tematyczne związane z partycypacją publiczną w związku z dalszą realizacją projektu norweskiego	Zrealizowano częściowo, mocno nieadekwatnie do oczekiwań społecznych
Prowadzenie działań informacyjnych, promocyjnych, konsultacyjnych za pośrednictwem różnych kanałów informacyjnych	Kontakt listowny Kontakt mailowy Publikowanie informacji istotnych dla NGO w odpowiedniej zakładce na stronie krosno.pl i w BIP	Zrealizowano w minimalnym, wymaganym zakresie Bardzo niewielka ilość publikacji na stronie internetowej krosno.pl Brak publikacji na profilu CWOP w mediach społecznościowych Opóźnione przesyłki listowne, brak kontaktu lub niewystarczający kontakt w sprawach istotnych: konsultacje programu, wybory do Rady Działalności Pożytku Publicznego
Siedziba, adres, miejsce spotkań, działań, inkubator nowych NGO	Utrzymano dotychczasowy standard współpracy Wydłużono godziny otwarcia CWOP Zapewniono dostęp i nadzór Straży Miejskiej nad systemem alarmowym Przyjęto nowe organizacje, w tym potrzebujące adresu rejestrowego	Zealizowano.
Monitoring działalności NGO (raporty, zestawienia, sprawozdania)	Nie prowadzono	Nie zrealizowano
Spotkania, bieżący kontakt przedstawicieli NGO z władzami miasta, pracownikami Urzędu Miasta i jednostek podległych	Realizowano spotkania m.in. związane z działaniami mającymi na celu zwiększenie poziomu partycypacji publicznej	Zrealizowano
OBSZAR	ZASOBY	
Powstanie bazy danych o zasobach: - po stronie miasta - po stronie NGO	Brak zapytań skierowanych do NGO w tym zakresie Brak danych na temat podsumowania zasobów miasta	Nie zrealizowano
Pomoc miasta w badaniach i ankietach	Brak kontaktu mailowego, listownego lub za pośrednictwem Internetu w celu zachęcenia do udziału w badaniach, ankietach na potrzeby innych organizacji pozarządowych	Nie zrealizowano
Dostęp do „otwartych danych” – różnego typu zbiorów danych o mieście	Brak wskazań w serwisie rządowym <i>dane.gov.pl</i> Dostęp jedynie do wcześniej już udostępnianych w BIP, ustawowych rejestrów i sprawozdań	Nie zrealizowano

Dostęp do przestrzeni w mieście - opracowanie schematu dostępności lokali miejskich i warunków korzystania z nich przez NGO	Brak opublikowanego i dostępnego do wiadomości organizacji pozarządowych schematu	Nie zrealizowano
OBSZAR	PROMOCJA	
Dostęp do treści dotyczących NGO i ich promocja przez miasto	Głównie realizowano działania promocyjne, związane z działającymi na terenie Krosna organizacjami sportowymi Publikowano informacje dotyczące wydarzeń miejskich z uwzględnieniem aktywności NGO w ich trakcie	Zrealizowano częściowo – brak zainteresowania miasta działalnością NGO w innych niż sport sferach
NGO widoczne dla mieszkańców podczas wydarzeń miejskich	Wspierano organizacje pozarządowe w aktywnym włączaniu się i współorganizowaniu wydarzeń miejskich za pośrednictwem Urzędu Miasta i jego jednostek podległych	Zrealizowano
Nagrody, konkursy, docenianie i chwalenie, referencje jako element promocji dobrych praktyk i wsparcia w ubieganiu się o środki zewnętrzne	Brak propozycji w tym zakresie ze strony miasta Krosna Brak organizacji chociażby Krośnieńskiego Dnia Wolontariatu	Nie zrealizowano
OBSZAR	DOKUMENTY	
Harmonogram otwartych konkursów ofert, publikowany na stronie Urzędu, umożliwiający planowanie działań przez NGO	Zamieszczono harmonogram konkursów na IV kwartał 2023 r. Obecnie przygotowywany jest harmonogram konkursów w I kwartale 2024 r.	Zrealizowano
Zestaw startowy dla nowych NGO – materiały, doradztwo	Kontakt bezpośredni z pracownikiem Urzędu, który dzieli się z osobami zainteresowanymi różnego typu wzorami dokumentów Wsparcie w realizacji zadań publicznych – druki ofert, sprawozdań, pomoc merytoryczna	Zrealizowano częściowo – satysfakcjonujący poziom współpracy, ale brak opublikowania materiałów w formie dostępnej szerokiemu gronu zainteresowanych
OBSZAR	PROCESY	
Koordinator/zy CWOP wskazani do komunikacji na linii NGO-urząd – element procesu zwiększenia efektywności komunikacji	Brak koordinatorów, jedynie okresowo duży pracownik Brak dostępności pracownika Brak efektywnej komunikacji	Nie zrealizowano
Informacje zwrotne dla NGO współpracujących z miastem w różnych obszarach	Brak okazywania przebiegu oceny merytorycznej ofert Brak informacji zwrotnej o procesie konsultacji Roczno programu współpracy Brak informacji zwrotnej o powołaniu nowej kadencji Miejskiej Rady	Nie zrealizowano

	Działalności Pożytku Publicznego i wiele innych	
Przekazywanie danych przez organizacje pozarządowe – zobowiązanie NGO przez urząd do uzupełniania cyklicznych sprawozdań, mających na celu zebranie bardziej szczegółowych danych na temat działalności NGO	Brak opracowania procedury Nie uwzględniono przy konkursach ofert w II połowie 2023 r.	Nie zrealizowano
OBSZAR	FINANSE	
Zmiana perspektywy władz miasta na dotacje dla trzeciego sektora – środki wskutek realizacji zadań publicznych zwracane są dla mieszkańców adekwatnie do ich potrzeb	Trudno mierzalne Potencjalna ocena możliwa w odniesieniu do wypowiedzi na spotkaniach, sesjach Rady Miasta Krosna oraz wskutek obserwacji własnych	Nie zrealizowano
Szeroka promocja działań promocyjnych i marketingowych, również poprzez współpracę z NGO	Sprecyzowane wymagania informacyjne w toku realizacji otwartych konkursów ofert Nie wskazano nowych form współpracy promocyjnej	Nie zrealizowano
Wiele odsłon 1 zł zainwestowanej w działania NGO, tworzącej wartość dodaną w postaci środków przyciągniętych przez NGO z zewnątrz na działania na rzecz mieszkańców	Brak wdrożenia sprawozdawczości, umożliwiającej zbieranie danych na temat skali działalności NGO wykraczającej poza Roczny program współpracy z miastem i udzielane przez nie dotacje	Nie zrealizowano
Konsultacje przed ogłoszeniem lub przy okazji otwartych konkursów ofert na temat potrzeb NGO i możliwości zapewnienia finansowania	Jeśli się odbywały, to nieformalnie, bez informacji publicznej o planowanym spotkaniu	Nie zrealizowano

Spośród 22 działań zaproponowanych do podjęcia w ramach modelu współpracy:

- **zrealizowano:** 4 działania
- **zrealizowano częściowo:** 5 działań
- **nie zrealizowano:** 13 działań

Choć logicznym jest, że znacząca część działań możliwa będzie do realizacji w perspektywie co najmniej rocznej lub nawet wieloletniej, jednak wśród wymienionych działań mających w zamierzeniu poprawić znacząco współpracę, znajdują się też takie, które możliwe były do podjęcia jeszcze w tym roku kalendarzowym, ale miasto Krosno nie wykazało w tym zakresie inicjatywy, mimo gotowości wielu NGO do przekazywania odpowiednich informacji i podjęcia szerszej współpracy.

W odniesieniu do mocno podkreślanej w modelu współpracy potrzeby wzajemnej komunikacji, konsultacji, dialogu, w II połowie 2023 r. doszło do sytuacji przeczących idei budowania nowej jakości tej współpracy:

- 1) pierwsza sytuacja spowodowana była zapisem w Programie współpracy na rok 2024, że jego projekt został poddany konsultacjom społecznym poprzez:
 - a) publikację projektu Programu na stronie krosno.pl;
 - b) akceptację projektu Programu przez Miejską Radę Działalności Pożytku Publicznego w Krośnie;
 - c) panele dyskusyjne z przedstawicielami organizacji pozarządowych.

Owszem, miasto Krosno jak zawsze dopełniło warunków formalnych i informacje o prowadzonych konsultacjach znalazły się na stronie internetowej *krosno.pl*, ale niestety nie na stronie głównej.

Aby dojść do tych informacji, należało „przeklikać” ścieżkę:
strona główna → „trzy kreski” u góry z lewej → Dla Mieszkańców (strzałka w prawo) → długo w dół → Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych (strzałka w prawo) → Aktualności

Aktualności CWOP, niepublikowane w aktualnościach na stronie głównej Urzędu Miasta, to prawdziwa „zmora” działaczy krośnieńskich organizacji pozarządowych. Korzystanie z informacji tam zamieszczanych wymaga żelaznej dyscypliny i pamiętania o tym, by przynajmniej raz w tygodniu zapobiegawczo sprawdzić, czy miasto Krosno czegoś nowego tam nie udostępniło, ponieważ większość komunikatów dla NGO publikowana jest jedynie w tym miejscu.

W przypadku konsultacji społecznych Roczno programu współpracy na 2024 rok nie zastosowano alternatywnej formuły komunikacji w formie: kontaktu listownego, kontaktu mailowego, publikacji informacji na fanpage’ach miasta. Pomimo że inne konsultacje społeczne Miasta Krosna prowadzone są za pośrednictwem platformy do konsultacji społecznych (<https://miastokrosno.wdialogu.pl/konsultacje>) lub równolegle publikowane są w Biuletynie Informacji Publicznych, ogłoszenie o konsultacjach programu współpracy niestety nie znalazło się w żadnej z tych form, przez co znikomy odsetek członków NGO miał realną szansę na zapoznanie się w programem i przekazanie swoich uwag. Ponadto, Urząd Miasta Krosna do dnia dzisiejszego nie opublikował wyników przeprowadzonych konsultacji oraz danych, ile NGO faktycznie wzięło w nich udział i jakie wnioski zostały zgłoszone.

- 2) **druga sytuacja związana była z wyborami członków nowej kadencji Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego** – kluczowego organu konsultacyjno-doradczego, który w trakcie spotkań związanych z konsultacjami modelu współpracy był określany jako nieskuteczny oraz zamknięty na faktyczną współpracę i dialog z organizacjami.

Wybór członków nowej kadencji MRDPP był więc kolejnym kamieniem milowym, który mógł wiele zmienić w komunikacji na linii urząd – NGO i pozwolić na wprowadzenie nowych standardów współpracy i wzajemnego zaangażowania w procesy partycypacyjne i konsultacyjne.

Podobnie jak w sytuacji pierwszej, informacja o naborze nowych członków umieszczona została w dniu 13.10.2023 r. w opisanej wyżej szczegółowo zakładce CWOP → Aktualności, a jednocześnie nie została umieszczona na stronie głównej ani w Biuletynie Informacji Publicznej (pomimo, że w terminie późniejszym opublikowano ogłoszenie o naborze kandydatów do komisji konkursowych, opiniujących składane oferty).

Termin zgłaszania przez organizacje kandydatur na członków MRDPP upływał 27.10.2023 r., przy czym prawdopodobnie z braku jakiegokolwiek odzewu ze strony organizacji pozarządowych, Urząd zdecydował o wysłaniu pisma informującego o naborze oraz podjął próby kontaktu telefonicznego z wybranymi losowo (lub nielosowo) organizacjami. Do większości organizacji pozarządowych, które nie mają siedziby w CWOP, tylko w innych

lokalizacjach na terenie miasta Krosna, pismo o naborze do MRDPP dotarło... po terminie składania wniosków. Cała sytuacja doprowadziła więc do znaczącego ograniczenia możliwości prawidłowego, terminowego zgłoszenia swoich kandydatów, na czym przecież najbardziej zależało wcześniej środowisku aktywnych krośnieńskich organizacji pozarządowych w kontekście nadchodzącego końca poprzedniej kadencji Rady.

Nowa uchwała Nr LXIII/1775/23 Rady Miasta Krosna z dnia 28 września 2023 r. w sprawie określenia organizacji i trybu działania Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz trybu powoływania jej członków, która wprowadziła nieznane wcześniej środowisku ponad trzystu krośnieńskich organizacji pozarządowych reguły wyboru członków i głosowania na kandydatów (o czym nie poinformowano w żaden sposób ogółu krośnieńskich organizacji pozarządowych), stwierdza, że zgodnie z:

- a) § 2 ust.1 - ogłoszenie ma zostać opublikowane w BIP **(brak)** oraz na stronie *krosno.pl* **(jest: CWOP → Aktualności)**;
- b) § 2 ust. 3 - po dokonaniu weryfikacji zgłoszeń, lista kandydatów zawierająca imię i nazwisko oraz nazwę organizacji, której kandydat jest członkiem wraz z kartą do głosowania zostaje umieszczona niezwłocznie w Biuletynie Informacji Publicznej **(brak)** oraz na stronie internetowej *krosno.pl* **(jest: CWOP → Aktualności)**;
- c) § 2 ust. 4 - ciągu 7 dni od daty ogłoszenia listy kandydatów, każda organizacja może zagłosować na kandydatów z listy, na karcie do głosowania, której wzór stanowi załącznik do uchwały. **(brak informacji na stronie głównej, w BIP, brak wiedzy przy krótkim terminie)**;
- d) § 2 ust. 7 - wyniki głosowania uwzględniające liczbę głosów uzyskanych przez poszczególnych kandydatów oraz informację o kandydatach, którzy weszli w skład Rady, Prezydent Miasta Krosna ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej *krosno.pl*, niezwłocznie po zakończeniu głosowania **(brak)**;
- e) § 2 ust. 7 - wszelkie uwagi dotyczące przebiegu głosowania należy zgłaszać w Urzędzie Miasta Krosna w ciągu 5 dni od dnia ogłoszenia wyników głosowania w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej *krosno.pl* **(brak możliwości z uwagi na brak publikacji!)**.

Po ogłoszeniu naboru członków do MRDPP i późniejszej, zdawkowej informacji o nowym dla wszystkich krośnieńskich organizacji pozarządowych głosowaniu (która nie dotarła do większości zainteresowanych), w BIP pojawiło się w rejestrze zarządzeń nowe zarządzenie Nr 2266/23 Prezydenta Miasta Krosna z dnia 28 listopada 2023 r. w sprawie powołania Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego na nową kadencję. Znaczna część kandydatów oraz powołanych nowych członków Rady poinformowała, że nie otrzymali oni/one informacji zwrotnej z Urzędu Miasta dotyczącej swojego powołania lub jego braku, a o fakcie powołania dowiedzieli się w trakcie pytań do raportu w projekcie „NGO-nauci” lub od osób trzecich. Nie odbyło się również do dnia dzisiejszego żadne posiedzenie inauguracyjne działalności MRDPP nowej kadencji.

Te dwie opisane wyżej sytuacje pokazują, jak daleka droga jest jeszcze przed Urzędem Miasta Krosna i lokalnymi organizacjami pozarządowymi w dopracowaniu różnych elementów współpracy, mimo pozornie dobrych praktyk i teoretycznie „prawidłowego” wypełniania ustawowych obowiązków przez miasto Krosno w tym zakresie.

PODSUMOWANIE CZĘŚCIOWE

Konkluzją przeprowadzonej analizy stanu współpracy Gminy Miasto Krosno z organizacjami pozarządowymi jest stwierdzenie, że pomimo stosowania od wielu lat teoretycznie dopracowanych procedur, związanych z realizacją programu współpracy w różnych jego obszarach, najbardziej krytyczną kwestię wciąż stanowią komunikacja i dialog z przedstawicielami środowiska NGO oraz efektywność publikowanych informacji ze strony miasta.

Posiadanie przez miasto Krosno dopracowanego i skonsultowanego z organizacjami pozarządowymi Modelu współpracy pozwala sądzić, że sytuacja ulegnie poprawie w odpowiedniej perspektywie czasowej, jednak właściwe byłoby, gdyby już w chwili obecnej, pół roku po wprowadzeniu Modelu zarządzeniem, miasto Krosno było świadome jego zapisów i dopilnowało, by nie pojawiały się sytuacje takie, jak w opisanych przypadkach konsultacji społecznych programu współpracy i wyborów do Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

PODSUMOWANIE DIAGNOZY – KOMENTARZ EKSPERTA

Województwo podkarpackie jest jednym z czterech regionów Polski o najwyższym wskaźniku zaangażowania mieszkańców w działalność organizacji pozarządowych. Jednocześnie, jak wynika z przedstawionej diagnozy, na obszarze wybranych do analizy czterech powiatów i miasta na prawach powiatu występuje szereg problemów dotyczących współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi.

W skali ogólnopolskiej niestety te problemy często powtarzają się w wielu gminach. Jednostki samorządu terytorialnego wskazują na zbyt duże przeciążenie narzucanymi im obowiązkami, wynikającymi z częstych zmian przepisów, co powoduje w kontekście współpracy z NGO minimalizację wspólnych działań ze względu na czas i sposób organizacji tej współpracy.

W wielu gminach dominuje współpraca finansowa, związana z realizacją zadań pożytku publicznego, przy czym często są to rokrocznie te same konkursy, na te same zadania publiczne, które wygrywa najczęściej ta sama organizacja – jedna lub dwie, będące na tyle blisko gminy, że wyspecjalizowały się w powtarzalnym schemacie aplikowania o środki i ich rozliczania.

Wiele gmin i powiatów nie wykorzystuje szerokich możliwości organizacji pozarządowych na swoim terenie i nie dostrzega potencjału NGO w rozwiązywaniu problemów społecznych, działaniu interwencyjnym oraz zaspokajaniu różnorodnych potrzeb lokalnych w sferze zadań pożytku publicznego. Niezależnie od wielkości gminy, istnieje głęboka potrzeba zbudowania partnerskich relacji i przestrzeni do współpracy, które nie będzie oparta wyłącznie na sporadycznych działaniach w formie otwartych konkursów ofert, ale także na zapraszaniu NGO do współtworzenia planów działania i realizowania różnych aktywności w swoich społecznościach lokalnych. Takie działanie, związane z decentralizacją działań i ich deinstytucjonalizacją (wzmocnieniem roli trzeciego sektora w realizacji usług społecznych) stanowi obecnie najbardziej pożądaną kierunek rozwoju wspólnot samorządowych, wskazywany w programach strategicznych związanych chociażby z nową perspektywą finansową UE, czy też programami finansowanymi ze środków norweskich lub szwajcarskich.

Wśród gmin objętych analizą i diagnozą, pomimo zdecydowanej przewagi współpracy finansowej w formie otwartych konkursów ofert, pojawiają się przykłady dobrych praktyk. Gmina Miasto Krosno ma wiele ciekawych rozwiązań, które są możliwe do skalowania w mniejszych gminach (Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, uniwersalne założenia Modelu współpracy z organizacjami pozarządowymi, różne rodzaje wieloletniej współpracy i stosunkowo wysoki poziom i zakres powierzania realizacji zadań publicznych). Duży potencjał ma również gmina Bukowsko w powiecie sanockim. Wprowadzenie wielu pozytywnych form współpracy z NGO wynika z funkcjonowania w Bukowsku Centrum Usług Społecznych – a założeniem CUS jest animacja społeczności lokalnej, działania pobudzające aktywność oraz włączanie mieszkańców i organizacji pozarządowych w życie gminy i we wspólne przeciwdziałanie występującym na jej terenie problemom społecznym.

Z moich obserwacji, rozmów z władzami miast i gmin oraz wieloletnich doświadczeń w działaniach na rzecz organizacji pozarządowych wynika również, że głównym problemem wskazywanym przez jednostki samorządu terytorialnego jest niski poziom organizacyjny lokalnych NGO i ich niewielkie zaangażowanie w realizację wspólnych inicjatyw. To druga strona medalu – brak stałych form zaangażowania członków NGO, przewaga pracy społecznej i wolontariatu, brak wiedzy formalnej w zakresie realizacji zadań publicznych.

JST powinny świadomie budować wiedzę i doświadczenie swoich lokalnych społeczników, jednak same często nie posiadają odpowiednich zasobów oraz osób z odpowiednimi kwalifikacjami, które mogłyby realizować takie działania szkoleniowo – rozwojowe.

WZORCOWE STANDARDY WSPÓŁPRACY

W dalszym toku prac w ramach niniejszego raportu dokonano weryfikacji zasobów Internetu w poszukiwaniu najciekawszych i najpełniejszych standardów współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Z uzyskanych informacji wynika, że obecnie w Polsce najpełniejszy przykład wzorcowych dobrych praktyk stanowi Gdynia.

Gdynia jest miastem na prawach powiatu w województwie pomorskim, wchodzi w skład Trójmiasta wspólnie z Gdańskiem i Sopotem. Wspólnotę samorządową tworzy w niej około 250 tysięcy mieszkańców, a w ogólnopolskich rankingach niejednokrotnie wskazywana była jako miasto o najwyższym standardzie życia, również w odniesieniu do odpowiadania na różnorodne potrzeby społeczne mieszkanki i mieszkańców. W samej Gdyni działa ponad 800 organizacji pozarządowych, realizujących niezwykle różnorodne działania na rzecz mieszkańców.

W kontekście współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi wymienić należy kilka kluczowych obszarów i rozwiązań, dzięki którym stanowi ona przykład dobrych praktyk dla innych polskich miast.

GDYŃSKIE CENTRUM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH (GCOP)

Od 2015 roku samorząd Gdyni zdecydował się powierzyć prowadzenie GCOP-u organizacji pozarządowej w ramach wsparcia realizacji zadania publicznego. Co istotne, zadanie to powierzane jest Stowarzyszeniu In Gremio nie corocznie, ale w ramach zadania wieloletniego (co wymaga odpowiednich decyzji i zapisów w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta). Takie rozwiązanie pozwala na stabilizację działalności i finansowania zadań realizowanych przez GCOP i niejako „uwalnia” tą przestrzeń od sztywnych ram funkcjonowania urzędu i zatrudniania w nim pracowników samorządowych. Pozwala również na rozpisywanie wieloletnich projektów, dzięki którym pozyskiwane są środki zewnętrzne na działania doradcze, szkoleniowe, animacyjne oraz wsparcie lokalowe i techniczne gdyńskich organizacji pozarządowych.

GCOP pod rządami organizacji pozarządowej nie funkcjonuje w oderwaniu od administracji – funkcjonuje w nim komórka miejska: Samodzielny Referat ds. Organizacji Pozarządowych Urzędu Miasta Gdynia. Dzięki temu, że pracują tam również urzędnicy, na co dzień zajmujący się z ramienia gminy nadzorem nad działalnością stowarzyszeń oraz realizacją współpracy z NGO, możliwa jest szeroka wymiana informacji oraz zapewniona została dostępność pracowników urzędu dla przedstawicieli organizacji.

Na uwagę zasługuje bogata w zasoby i informacje strona internetowa GCOP:

<https://www.gdyniapozarzadowa.pl/>

Zawiera ona cały zestaw danych, kluczowych z perspektywy organizacji nowopowstałych, długo funkcjonujących oraz najważniejsze, bieżące wiadomości dla NGO:

- aktualności miejskie, istotne z perspektywy NGO,
- aktualności wymieniane między sobą przez same organizacje pozarządowe,

- aktualności w zakresie możliwości pozyskiwania dotacji (miejskich, ogólnopolskich, europejskich i zewnętrznych), w tym o konkursach ofert i ich wynikach,
- harmonogramy miejskich otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych,
- informacje o nadchodzących wydarzeniach, w które mogą włączać się NGO,
- informacje dotyczące danych statystycznych o działalności trzeciego sektora w Gdyni,
- kampanie w zakresie przekazywania 1,5% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego,
- informacje o dostępnych możliwościach i zasadach realizacji wolontariatu,
- baza wiedzy – najpotrzebniejszych informacji dotyczących działalności NGO, w tym informacje i instrukcje dotyczące załatwiania różnych spraw w miejskich instytucjach.

Miasto Gdynia uchwala wieloletni plan współpracy z organizacjami pozarządowymi, wykraczający swoimi założeniami poza krótkoterminowe, roczne programy współpracy. Planowanie długofalowe zdaje się być w przypadku Gdyni kluczowym czynnikiem rozwoju współpracy, nadaje bowiem kierunki i wskaźniki rozwoju możliwe do uwzględnienia w wieloletnich działaniach projektowych. Publikowane są również raporty z przebiegu wieloletniej współpracy z NGO.

Co ciekawe, w Gdyni funkcjonuje rozwiązanie, pozwalające na bieżące monitorowanie sytuacji i działalności większości lokalnych organizacji pozarządowych – jeśli NGO chcą korzystać z zasobów GCOP (kadrowych, technicznych, lokalowych), korzystać ze szkoleń i działań projektowych oferowanych przez placówkę, zobowiązane są do cyklicznego uzupełniania ankiety „Gdyński Bank Danych – trzeci sektor” – dzięki temu miasto posiada możliwie najbardziej aktualne informacje o organizacjach i ich potrzebach, a stowarzyszenie prowadzące GCOP gotowe dane diagnostyczne do wniosków projektowych, pozwalających na aplikowanie o środki na różnorodne działania wspierające NGO.

GCOP nie jest miejscem do zwykłych spotkań towarzyskich w ramach swoich organizacji – NGO korzystające z tej przestrzeni i oferty mają obowiązek przedstawienia konkretnego planu pracy na dany rok oraz aktywnego udziału w organizowanych szkoleniach i spotkaniach tematycznych. Miasto Gdynia „przymusza” więc niejako członków organizacji pozarządowych do konkretnych działań i podwyższania kwalifikacji do pracy w NGO. Dzięki temu zwiększa się potencjał organizacyjny i merytoryczny organizacji pozarządowych, więc mają one więcej możliwości efektywnego pozyskiwania środków finansowych.

Miasto wychodzi naprzeciw potrzebom nowych i mniejszych organizacji pozarządowych, realizując program mikrograntów dla mieszkańców, w tym grup nieformalnych i młodych organizacji, o nazwie „Akumulator społeczny”. Takie działanie pozwala na praktyczne szkolenie mieszkańców i społeczników w pozyskiwaniu i rozliczaniu środków dotacyjnych i realizację małych inicjatyw społecznych w swoich dzielnicach i otoczeniu.

Dzięki elastycznej i różnorodnej formule działania GCOP, możliwe stało się zwiększenie oferty wsparcia dla NGO poprzez doradztwo związane z konkursami ofert (od wniosku przez realizację do rozliczenia), zakładaniem i prowadzeniem różnych form organizacji pozarządowych, sieciowanie różnych NGO z mieszkańcami, pomoc w organizacji wolontariatu i organizacji wspólnych wydarzeń. Bardzo ważne są również odpowiednio wysokie standardy komunikacyjno – informacyjne oraz aktywne promowanie przez miasto działalności organizacji pozarządowych na swoim terenie.

KWESTIA PODEJŚCIA – Z JAKICH ZAŁOŻEŃ WYCHODZĄ WŁADZE MIASTA?

W wielu obszarach władze Gdyni zaskakują swoim głęboko przemyślanym sposobem postrzegania współpracy z organizacjami pozarządowymi. W wypowiedziach prezydenta, wiceprezydenta, pełnomocnika ds. aktywności obywatelskiej oraz członków Gdyńskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego wybrzmiewają m.in. takie postulaty:

- samorząd jest formą aktywności obywatelskiej, jest pewną umową społeczną, podobnie jak NGO. W tym kontekście III sektor nie jest odrębnym bytem. SAMOrządowy i POZArządowy to cały czas po prostu działalność mieszkańców dla mieszkańców;
- NGO wykonują szereg zadań dla JST i za JST, więc rolą JST które ma różne zasoby, jest im pomóc w działaniach na rzecz mieszkańców;
- lista życzeń, z którymi przychodzą czasem NGO to tak naprawdę przejaw ich potencjału, który JST powinno wykorzystać i pomóc przekuć go w działania społeczne;
- świadoma gmina powinna diagnozować, jakie są bariery NGO blokujące innowacyjność, i pomóc organizacjom przez nie przebrnąć, aby się rozwinąć
- JST powinno być otwarte na krytykę, ale też konstruktywnie pracować i współpracować z NGO, omawiać i wyjaśniać cele, podejmowane decyzje i działania, włączać je w procesy demokratyczne w mieście.

Kluczowym wskazaniem do rozwoju współpracy jest fakt, że bardziej samodzielne, profesjonalne organizacje pozarządowe mogą z powodzeniem przyciągać zewnętrzne źródła finansowania zadań na rzecz mieszkańców, a także być partnerami mniejszych organizacji w ich działaniach społecznych. Biorąc pod uwagę postępujący proces deinstytucjonalizacji, mogą one odciążyć finansowo i zasobowo miasto, i jednocześnie nabierają coraz większego znaczenia na wielu płaszczyznach rozwoju miasta i działań na rzecz mieszkańców.

WSPÓŁPRACA Z POZIOMU URZĘDU MIASTA – SAMODZIELNY REFERAT DS. NGO

Jak wskazano wyżej, w Gdyńskim Centrum Organizacji Pozarządowych funkcjonuje komórka miejska: Samodzielny Referat ds. organizacji pozarządowych. Jest to niewielki zespół pracowników, który odpowiada za następujące zadania:

- współpraca z NGO - przygotowywanie wszystkich programów, procedurów i aktów prawa miejscowego w tym obszarze,
- współpraca z Gdyńską Radą Działalności Pożytku Publicznego, obsługa jej prac,
- współpraca z innymi wydziałami i jednostkami gminy w zakresie koordynacji procedur związanych z otwartymi konkursami ofert dla NGO,
- obsługa otwartego konkursu ofert na prowadzenie GCOP i nadzór nad realizacją zadania,
- prowadzenie spraw związanych z nadzorem nad NGO - ewidencje i rejestry, nadzór nad kadencyjnością zarządów i zgłaszaniem nowych,
- realizacja zadania związanego z nieodpłatną pomocą prawną, świadczoną dla obywateli,
- badanie dokumentacji NGO - zgodność ich działalności z prawem i statutem, usuwanie uchybień w działalności, rozwiązywanie lub likwidacja.

W Rocznym programie współpracy oraz planie wieloletnim znajdują się m.in. takie wskazania:

- wspieranie i powierzanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych, a także udzielania pożyczek na ich realizację,
- realizacja wspólnych projektów i inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej,
- współdziałania w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł,
- udział organizacji pozarządowych w działaniach programowych samorządu w zespołach doradczych i opiniujących,
- udostępnianie na preferencyjnych zasadach lokali i budynków komunalnych, prowadzenie GCOP i udostępnianie sal na spotkania NGO,
- szkolenia i poradnictwo dla liderów NGO poszerzające ich umiejętności zarządzania organizacją, pomoc w tworzeniu partnerstw lokalnych
- konsultowania z NGO projektów aktów i dokumentów w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji oraz sfery zadań publicznych
- popularyzacja działalności NGO poprzez Kampanię 1,5%, Gdyńską Strefę Pozarządową oraz w mediach i na stronie internetowej www.gdynia.pl,
- wzajemne informowanie się o prowadzonej działalności poprzez organizację spotkań tematycznych i problemowych.

Przedstawiciele i członkowie gdyńskich organizacji pozarządowych biorą aktywny udział w działaniach wielu organów doradczych gminy:

- Gdyńskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego,
- Gdyńskiej Radzie ds. Seniorów,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komitecie Rewitalizacji,
- Komisji ds. udzielania dofinansowań osobom niepełnosprawnym,
- Społecznej Komisji Mieszkaniowej,
- Społecznej Radzie ds. Rodziny i Dziecka
- Radzie ds. Sportu
- Gdyńskiej Radzie Turystycznej,
- Radzie ds. Budżetu Obywatelskiego,
- Powiatowej Radzie Rynku Pracy
- Powiatowej Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych.

Oznacza to, że władze miasta z pełną świadomością włączają organizacje pozarządowe w decyzje podejmowane na rzecz mieszkańców w bardzo wielu obszarach działalności Gdyni. Takie działanie podtrzymuje motywację do działania społecznego, czyniąc organizacje współodpowiedzialnymi za kształtowanie dobrych rozwiązań dla występujących problemów społecznych oraz zachęcając je do wykazywania własnej inicjatywy w tym zakresie.

Sama Gdyńska Rada Działalności Pożytku Publicznego (czyli ustawowy organ doradczy – konsultacyjny związany z aktywnością organizacji pozarządowych na terenie gminy) składa się w przeważającej większości z członków różnych NGO, a do jej zadań należy poza konsultowaniem aktów prawa miejscowego m.in. organizacja III śniadań – cyklicznych spotkań sieciujących w siedzibach różnych organizacji, mających na celu wzajemne poznawanie się przedstawicieli różnych organizacji, planowanie i realizacja Forum Organizacji Pozarządowych, wsparcie w prowadzeniu konsultacji społecznych, współdecydowanie i aktywny udział w prowadzeniu otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych.

LABORATORIUM INNOWACJI SPOŁECZNYCH

Jest to samodzielna, samorządowa jednostka budżetowa miasta Gdynia, zatrudniająca około 70 specjalistów w różnych działaniach, której celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu dialogu na linii mieszkańcy – urząd poprzez rozliczne działania partycypacyjne, a także rozwijanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań społecznych.

Z uwagi na skalę jej działalności, odpowiadającą wielkości i statusowi miasta Gdynia, nie jest wprost możliwe odwzorowanie tego typu jednostki w mniejszych gminach. Przykład Laboratorium Innowacji Społecznych jest jednak znakomitym przykładem działania miasta, któremu zależy na wyrównywaniu jakości życia we wszystkich dzielnicach i dla wszystkich grup społecznych, wspieranie komunikacji i wymiany informacji między mieszkańcami a wydziałami urzędu i jednostkami miejskimi oraz tworzenie nowych rozwiązań i pozyskiwanie na nie środków w ramach różnorodnych projektów społecznych.

Wśród najciekawszych form działań społecznych LIS można wymienić:

- Gdynia OdNowa – proces rewitalizacji sześciu gdyńskich terytoriów, prowadzony przy ścisłej współpracy z ich mieszkańcami,
- Budżet Obywatelski Gdynia (BO) – proces, w którym gdynianie i gdynianki decydują o tym, na co przeznaczyć wydzieloną kwotę z budżetu miasta,
- Wymiennikownia - Młodzieżowe Centrum Innowacji Społecznych i Designu – przestrzeń tworzona przez młodzież dla młodzieży,
- Przystań Gdynia - sieć centrów sąsiedzkich – przestrzeń realizacji pomysłów i zainteresowań współtworzone przez mieszkańców i mieszkanki, gdyńskie instytucje i organizacje,
- UrbanLab Gdynia – otwarte forum dialogu i dyskusji o mieście, przestrzeń wypracowywania rozwiązań rozwijających jakość życia w miastach.

UrbanLab Gdynia, jeden z dwóch działających w Polsce (drugi jest w Rzeszowie, woj. Podkarpackie) świadczy bardzo różne usługi dla mieszkańców, zajmując się przede wszystkim działalnością szkoleniową i animacyjną. Zadania UrbanLab Gdynia skupiają się na:

- wdrażanie innowacyjnych technik partycypacji mieszkańców,
- konsultowanie działań miasta z mieszkańcami - umawianie na bieżąco spotkań z pracownikami Urzędu Miasta w różnych obszarach tematycznych,
- Inkubator Miejski - informacje wprowadzające dla nowych mieszkańców, gdzie mogą co znaleźć i jak rozwijać się w mieście,
- szkolenia dotyczące współpracy i partycypacji dla pracowników urzędów,
- działania proekologiczne, kampanie społeczne
- szkolenia dotyczące współpracy i partycypacji dla lokalnych liderów i społeczników,
- Urban Cafe - inspirujące rozmowy i spotkania z różnymi osobami, organizacjami pozarządowymi, biznesem,
- zapewnienie dostępu do różnorodnych publikacji, materiałów filmowych i podcastów na tematy współpracy z mieszkańcami
- informowanie o różnorodnych działaniach organizacji pozarządowych, instytucji - dbanie o to, by były na bieżąco

PODSUMOWANIE

Posiłkując się bardzo zaawansowanymi przykładami dobrych praktyk, można wysnuć wnioski, że aby organizacje pozarządowe mogły się profesjonalizować, potrzebny jest rozwój współpracy z gminami oraz zapewnienie wsparcia w zakresie:

1) zasobów:

- czytelne i jasne obowiązujące zasady w zakresie różnych możliwości wsparcia pozafinansowego: np. korzystanie z przestrzeni w szkołach lub jednostkach gminnych na jednakowych warunkach;
- tworzenie nawet na niewielką skalę Centrów Organizacji Pozarządowych, dzięki którym zwiększa się dostęp do przestrzeni lokalowej i zasobów technicznych dla organizacji;
- zapewnienie wsparcia w zakresie doradztwa tematycznego, szkoleniowego, podnoszenia kwalifikacji członków organizacji pozarządowych;
- pomoc w partycypacyjnym stworzeniu bazy zasobów organizacji pozarządowych, aby mogły się wzajemnie wspierać w działaniach i "wypożyczać" sobie sprzęty (zamiast kupować), lub wymieniać się kontaktami do specjalistów lub wolontariuszy;
- wsparcie w przygotowywaniu diagnoz różnych problemów społecznych, niezbędnych do sięgania po środki zewnętrzne w dużych programach i konkursach (ogólnopolskich lub zagranicznych), pomoc w realizacji ankiet lub konsultacji w celu późniejszego przygotowania wniosków, współpraca z pracownikami urzędów gmin i jednostek w celu zapewnienia możliwości dostępu do części ogólnych danych w posiadaniu gminy.

2) promocji:

- aktywne promowanie przez gminę działalności organizacji, "chwalenie się" organizacjami, realizującymi najciekawsze i ważne społecznie zadania, finansowane z różnych środków, za pośrednictwem różnych platform komunikacji (strona internetowa, profile w mediach społecznościowych, e-dzienniki – diagnozy i zadania publiczne na rzecz dzieci i młodzieży, wsparcie poprzez oficjalny e-mail polecający współpracę z daną organizacją);
- ułatwienie dostępu do danych na stronie internetowej gminy w zakresie działalności organizacji pozarządowych;
- organizacja wydarzeń otwartych, pokazujących działalność organizacji mieszkańcom gminy.

3) dialogu:

- przestrzeń, gotowość i otwartość na sieciowanie, współpracę, dyskusję, wspólne diagnozowanie problemów społecznych i opracowywanie rozwiązań oraz sposobów pozyskiwania środków na te rozwiązania;
- komunikacja i informacje zwrotne dotyczące wyników konsultacji, w zakresie tematów, planów i strategii konsultowanych ze środowiskiem NGO oraz opinii gminy na temat składanych przez organizacje propozycji zadań do Rocznego programu współpracy;
- zachowanie kontaktu z mieszkańcami poprzez przedstawicieli organizacji, tematycznie powiązanych z różnymi zadaniami gminy - łatwiej wyjaśnić wtedy decyzje samorządu, zmniejszyć opór mieszkańców przy wprowadzaniu zmian.

4) dokumentacji i formalności:

- dostęp do dopracowanych, czystych szablonów oraz przykładów dokumentów, wymaganych następnie w gminnych procedurach – projektach, rozliczeniach, kontrolach (tzw. pakiet dla "zielonych" NGO);
- „prekontrole” dla NGO korzystających z gminnych środków publicznych – możliwość spotkania i przygotowania się do rozliczenia zadań i/lub kontroli z pracownikami wydziałów odpowiedzialnych za dane zadanie;
- dyżury członków Rad Działalności Pożytku Publicznego, spotkania sieciujące z pracownikami wydziałów urzędów gmin w tematach pokrywających się z obszarami działalności NGO w celu doprecyzowania wymagań i zasad aplikowania o środki, opracowania harmonogramów otwartych konkursów ofert oraz racjonalnego podziału środków przy zachowaniu maksymalnej efektywności i skuteczności działania.

Organizacje pozarządowe w swojej działalności mierzą się z licznymi wyzwaniami i trudnościami, jednak znacząco pomagają im w tym powstające z inicjatywy gmin mechanizmy trwałej i efektywnej współpracy - dają one pewność, że działalność NGO jest zauważana i ceniona przez przedstawicieli gmin, którym powinno zależeć na wydobywaniu potencjału aktywnych mieszkańców i wspieraniu ich działań na rzecz większych społeczności.

REKOMENDACJE, KIERUNKI ZMIAN - ZDANIEM EKSPERTA

Aktywność organizacji pozarządowych na terenie danej gminy stanowi potencjał do realizacji działań, służących rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Niestety, z reguły z inicjatywy proponowane przez samorząd gminny, często z narzuconą wizją realizacji danego działania, włączają się małe lub średnie organizacje pozarządowe. Niejednokrotnie są one powiązane z gminą osobowo i stanowią „bezpieczne” rozwiązanie w zakresie współpracy, ponieważ są często pod kontrolą gminy (choć nie wprost).

Większe organizacje pozarządowe, działające ponadregionalnie, zwykle skupiają się na swoich własnych projektach – nie interesują ich „biedne” dotacje gminne na zadania o niewielkiej skali działania i krótkim terminie realizacji. Organizacje te mają już często swój wypracowany potencjał i zasoby, ale muszą zadbać o stabilność swojego finansowania poprzez zewnętrzne projekty lub prowadzoną działalność odpłatną pożytku publicznego. To oznacza jednak, że gminy powinny zabiegać o włączenie ich we współpracę o charakterze strategicznym i planistycznym, jako podmioty przyciągające kapitał zewnętrzny na rzecz mieszkańców.

Spojrzenie to wydaje się jednak nadal czymś odległym dla wielu wójtów mniejszych gmin (choć w analizowanych gminach występowały dobre przykłady takiego szerokiego współdziałania). Pracownicy gmin często mają bardzo małą świadomość tego, czym właściwie zajmują się organizacje pozarządowe na ich terenie – a przez to nie mają zaufania do ich działań i boją się perspektywy szerszej współpracy, ponieważ w ich odczuciu może ona generować więcej pracy i potrzebę kontroli.

Odnosząc się do dobrych praktyk współpracy między gminami a organizacjami pozarządowymi, rekomendowałbym sukcesywne i wytrwałe wdrażanie wspólnych działań, moderowanych spotkań, debat, podczas których może zacząć budować się przestrzeń do dialogu, wzajemnego zrozumienia i postrzegania siebie nawzajem jako skutecznych realizatorów różnych działań społecznych.

Mamy dostęp do wielu przykładów inicjatyw gmin, podejmowanych w celu zwiększenia poziomu partnerstwa z organizacjami pozarządowymi:

- organizowanie spotkań sieciujących, forów dyskusyjnych, wspólnych wydarzeń gminnych,*
- wspieranie lokalnych społeczników, liderów swoich środowisk w nabywaniu kompetencji pozwalających na większą samodzielność i lepsze radzenie sobie w przygotowywaniu i realizacji projektów i zadań publicznych,*
- ciekawe formy angażowania do współpracy wolontariuszy i społeczników przy wydarzeniach ważnych dla gminy lub danej społeczności lokalnej,*
- korzystanie z możliwości aplikowania o zewnętrzne środki finansowe z uwzględnieniem partnerstwa społecznego z organizacją pozarządową i włączenie jej w realizację działań projektowych na poziomie gminy (parasol ochronny)*

- *otwartość na działania oddolne, związane z inicjatywami społecznymi, zgłaszanymi przez grupy nieformalne i same organizacje pozarządowe – często wykraczają one bowiem poza przyjęte ramy otwartych konkursów ofert, są za to odpowiedzialne na najbardziej pilne potrzeby społeczne.*

Działania te nie będą jednak efektywne bez odpowiednio wypracowanych standardów komunikacji i dostarczania informacji pomiędzy gminami a organizacjami pozarządowymi. To właśnie w tym obszarze tkwi największe wyzwanie i jednocześnie sekret rozwoju współpracy o wysokiej jakości i z korzyścią dla całej społeczności. Gmina chcąc skorzystać z potencjału danej organizacji musi zadbać o wcześniejsze zaproszenie jej do rozmów, wspólnego planowania i ustalenia warunków wzajemnego informowania się o potrzebach i działaniach.

Jako osoba związana mocno z sektorem organizacji pozarządowych, a jednocześnie od wielu lat współpracująca z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, proponuję pewne możliwości wsparcia rozwoju tej współpracy. Jeśli w danej gminie funkcjonuje przeświadczenie, że nie ma pomysłu i wizji na to, jak rozpocząć starania o efektywną współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, warto poszukać pomocy w NGO o zasięgu regionalnym lub ogólnopolskim, które specjalizują się w działaniach na rzecz łączenia interesów sektora publicznego i pozarządowego. Mają one zazwyczaj na tyle ugruntowaną pozycję na rynku usług i w realizacji projektów, że mogą stworzyć dedykowane programy działania dla konkretnej gminy i zrealizować je przy pomocy dostępnych i sprawdzonych specjalistów.

Najważniejsze jest jednak zdanie sobie przez wójtów / burmistrzów / prezydentów sprawy z tego, że takie wsparcie jest koniecznym warunkiem do skorzystania z potencjału lokalnych organizacji pozarządowych na rzecz realizacji zadań, odpowiadających na potrzeby mieszkańców, na czym to właśnie im z racji pełnionej funkcji powinno najbardziej zależeć.